

**Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу**

ОВЧАРЕНКО Тетяна Володимирівна

**Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутком
підприємства / Accounting and analytical support of enterprise
profit management**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ОБАзм – 21 Т.В. Овчаренко

Науковий керівник:
к.е.н., доцент І. М. Белова

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри Р. Ф. Бруханський

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ	6
1.1. Місце та значення прибутку в ринковій економіці.....	6
1.2. Принципи формування та розподілу прибутку на підприємстві.....	12
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	20
2.1. Загальна характеристика Державне підприємство «Дослідне господарство «Городецьке».....	20
2.2. Організація обліку доходів як основного елементу для формування прибутку на Державному підприємстві «Дослідному господарстві «Городецьке».....	27
2.3. Особливості обліку та управління витратами як основного чинника впливу на прибуток в Державному підприємстві «Дослідне господарство «Городецьке».....	33
2.4. Методика відображення прибутку у звітності підприємства.....	41
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДОСЛІДНЕ ГОСПОДАРСТВО «ГОРОДЕЦЬКЕ».....	51
3.1. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства та розподілу прибутку.....	51
3.2. Аналіз чинників впливу на рентабельність підприємства.....	56
3.3. Аналіз резервів зростання рентабельності діяльності підприємства	62
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

В умовах ринкової економіки отримання прибутку є головною метою виробництва. Саме прибуток забезпечує певні гарантії для подальшого існування і розвитку підприємства. Кожне підприємство перед тим як розпочати виробництво продукції, визначає, який прибуток воно зможе отримати. Однак економічна нестабільність й монопольне становище товаровиробників спотворюють формування прибутку як чистого доходу, призводять до намагання отримати доходи головним чином в результаті підвищення цін. Усунення інфляційної складової наповнення прибутку сприяє фінансовому оздоровленню економіки, розвитку ринкових механізмів ціноутворення, формуванню оптимальної система податків.

Прибуток одна із найбільш відомих і давніх категорій, яка в умовах сучасного економічного розвитку отримала новий зміст, і в цих умовах є основою для формування реальної самостійності суб'єктів господарювання. Прибуток виступає як головна рушійна сила ринкової економіки, адже саме він забезпечує інтереси власників підприємств та їх працівників, а також інтереси держави.

В загальному під прибутком слід розуміти економічну вигоду, що виражена в грошовому вимірі і одержана у процесі виробництва й реалізації виробленої продукції, перепродажу товарів та продукції або ж надання різних оплачуваних послуг. Слід зауважити, що прибуток є не лише інструментом, що забезпечує стабільність роботи підприємства, підтримання його в конкурентному становищі й продукує низку можливостей для розширення бізнесу, але також є важливою економічною категорією злагоджено функціонуючої ринкової економіки.

Дослідженням проблематики обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком суб'єктів господарювання в своїх наукових працях займалися зарубіжні та вітчизняні науковці. Вагомий внесок у дослідження

зазначеної проблематики здійснили наступні вчені: Андрійчук В.Г., Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Болонська В.І., Валуєв Б.І., Верхоглядова Н.І., Зінченко О.А., Кужельний М.В., Кучер Л.Ю., Масюк Ю.В., Мельник Л.Л., Мних Є.В., Ногіна Н.С., Осипова Т.В., Покропивний С.Ф., Рудницький В.С., Савченко В.Я., Сопко В.В., Хмелевський О.В., Шваб Л.І., Шеремет А.Д. та ін.

Мета й завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає в висвітленні теоретичних, практичних й методичних положень і рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу фінансових результатів діяльності та розподілу прибутку з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва

Для реалізації цієї мети поставлено такі **завдання**:

- дослідити економічну сутність прибутку і його роль у діяльності суб'єкта господарювання;
- розглянути принципи формування та розподілу прибутку на підприємстві;
- здійснити організаційно-економічну характеристику діяльності ДП «Дослідне господарство «Городецьке»;
- проаналізувати організацію обліку доходів на ДП «Дослідному господарстві «Городецьке»;
- розглянути особливості обліку та управління витратами як основного чинника впливу на прибуток в ДП «Дослідне господарство «Городецьке»;
- оцінити методику відображення прибутку у звітності підприємства;
- проаналізувати фінансові результати діяльності ДП «Дослідне господарство «Городецьке»;
- провести аналіз показників і чинників впливу на рентабельність підприємства ДП «Дослідне господарство «Городецьке»;
- здійснити оцінку резервів зростання рентабельності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність ДП «Дослідне господарство «Городецьке».

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, практичних й методологічних основ управління прибутком суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. Теоретико-методичним підґрунтям дослідження виступає підхід системний й діалектичний метод пізнання, котрі використовувалися з метою вивчення проблематики управління прибутковістю суб'єкта господарювання. У процесі вирішення поставлених завдань використано наступні наукові методи і прийоми аналізу: аналіз, синтез, індукція, дедукція; метод порівняння даних; графічний метод; розрахунково-конструктивний, метод експертних оцінок, методи економіко-математичні, абстрактно-логічний й інші прийоми і методи.

Практичне значення результатів ґрунтується на тому, що запропоновані заходи і методичні підходи дозволять покращити управління прибутком досліджуваного підприємства.

Апробація результатів виконання кваліфікаційної роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на VI Національній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Інноваційний розвиток освіти, науки, бізнесу, суспільства та довкілля в умовах глобальних викликів» (м. Тернопіль, 11 листопада 2022 р.). Опубліковано тези на тему «Удосконалення системи контролінгу на підприємствах в умовах цифровізації».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ

1.1. Місце та значення прибутку в ринковій економіці

В сучасних умовах роль прибутку у розвитку економіки держави кардинально змінилася, що зумовлено удосконаленням ринкових методів управління підприємством. Ступінь задоволення потреб працівників суб'єктів господарювання, рівень їх фінансового стану безпосередньо залежить від величини одержаного прибутку. Окрім цього, найважливіша частина доходів державного бюджету, а також місцевих бюджетів формується за рахунок податкових платежів, розмір яких визначається величиною отриманого прибутку.

Прибуток - це найважливіша економічна категорія, яка набула нового змісту в умовах сучасного економічного розвитку, джерело формування реальної самостійності суб'єктів господарювання. Як головна рушійна сила ринкової економіки, прибуток забезпечує інтереси держави, власників та працівників підприємства. Прибуток також є складовим елементом ринкових відносин та займає важливе місце у створенні ринку засобів виробництва та предметів народного споживання, цінних паперів.

Під прибутком Сміт А. розумів збільшення багатства. Такої ж думки дотримувався і Фішер І., наголошуючи на те, що запас багатства, який існує у кожний конкретний момент часу, називається капіталом, а «потік вигод, що генеруються ним, за даний проміжок часу називається прибутком».

Найчастіше категорію прибутку трактують із погляду Хикса Дж. як максимальну величину, яку індивід може використати протягом будь-якого періоду часу на споживання, залишаючись наприкінці періоду таким же багатим як на початку [7, с.13].

У сучасному економічному просторі вчені визначають прибуток як додану вартість, яку отримано унаслідок реалізації товарів та послуг, а також виконання робіт.

Український учений Покропивний С.Ф. зазначає, що: «жоден економічний термін або поняття не використовується в такій величезній кількості значень, як прибуток, це стосується і категорії доходу» [37, с.222].

Із точки зору прикладних економічних наук, до яких входить й бухгалтерський облік, з метою практичного використання слід відмітити і цю інтерпретацію прибутку. Так, окремі учені-дослідники розглядають прибуток як об'єкт бухгалтерського обліку. Так при цьому Кучеркова С.О. відмічає, що «бухгалтерський прибуток є фактичним приростом власного капіталу протягом звітного періоду, що визначений за даними бухгалтерського обліку» [20, с. 80].

За переконанням Огійчук М.Ф.: «прибуток є головним джерелом розвитку підприємства. Саме за рахунок прибутку підприємство має змогу вдосконалювати свою матеріально-технічну базу, проводити успішну фінансову та інвестиційну діяльність, розробляти нові типи продукції тощо. Із приростом прибутку підприємства збільшуються податкові відрахування до бюджетів усіх рівнів, тобто за його допомогою зростає соціально-економічне становище не лише окремого підприємства, а й держави у цілому» [31, с. 31].

У контексті зазначеного вище академік Дем'яненко М. Я. у своїх роботах відзначає, що «доцільно розрізняти два види прибутку: бухгалтерський, який показує збільшення капіталу незалежно від джерел його утворення, та економічний, що має показувати ту його частину, яка створена в результаті комерційної (виробничої) діяльності господарюючого суб'єкта власними силами і, на думку автора, обчислювати економічний прибуток слід як різницю між доходами й витратами підприємства» [9], що суперечить усталеним поглядам та викладеному вище.

Згідно із П(С)БО 17 «Податок на прибуток» пропонується виділяти обліковий (як суму прибутку до оподаткування, визначену у бухгалтерському

обліку та відображену в звіті про фінансові результати) і податковий прибуток (як величину прибутку, визначену за податковим законодавством об'єктом оподаткування) [42].

Прибуток за своїм уявленням та методами вимірювання є множинним та ідентифікується лише у випадку, коли чітко визначені поняття, насамперед, доходів і витрат чи капіталу, а також способів їх оцінки та їх взаємозв'язку у єдиному рахунковому алгоритмі.

У сучасній економічній літературі виділяють кілька підходів щодо визначення сутності прибутку. У цьому аспекті виділяють:

- академічний як різниця між доходами та економічними витратами;
- підприємницький як індикатор ефективності функціонування підприємства з погляду реальних та потенційних інвесторів;
- бухгалтерський як різниця між визнаними доходами та витратами звітного періоду.

При академічному підході головним показником прибутку є економічний прибуток, який представляє собою гіпотетичну величину і визначається як різниця між доходами підприємства та її економічними витратами, що передбачають можливість альтернативних витрат. Під альтернативними витратами розуміють максимально можливу вигоду від альтернативного використання (застосування) витрачених ресурсів [11].

Основне призначення прибутку у сучасних умовах господарювання є відображення ефективності виробничо-збутової діяльності суб'єкта господарювання. Це пов'язано із тим, що у величині прибутку має відобразитися відповідність індивідуальних витрат підприємства, пов'язаних із виробництвом і реалізацією власної продукції, які виступають у формі собівартості і суспільно необхідних витрат, непрямою формою вираження яких повинна бути ціна виробу. Зростання прибутку в умовах стабільності оптових цін характеризує зниження індивідуальних витрат підприємства на виробництво й реалізацію продукції.

На рисунку 1.1. схематично відображено роль прибутку підприємства в сучасних умовах.

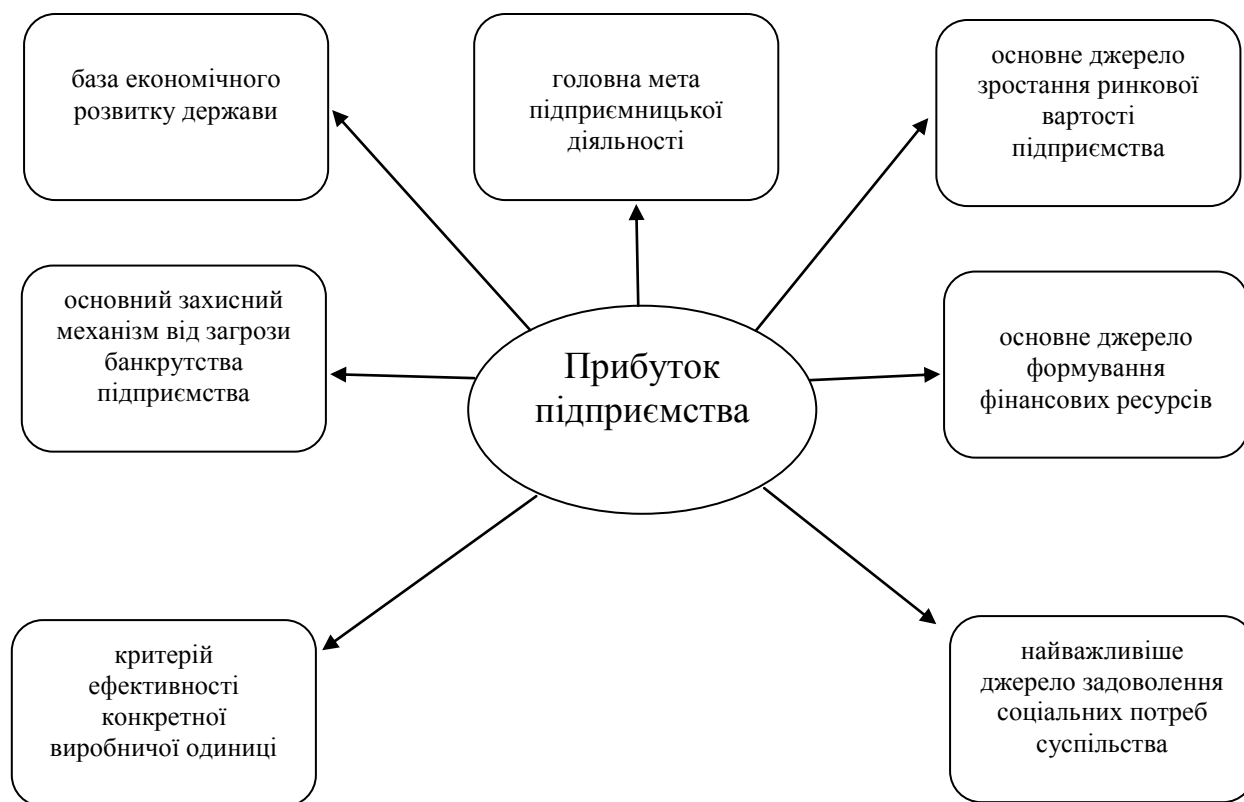

Рис. 1.1. - Роль прибутку підприємства у сучасних умовах

Зростання ролі прибутку обумовлено також чинною системою його розподілу, Згідно із якою підвищується зацікавленість підприємств у зростанні не тільки загальної суми прибутку, а також особливо тієї його частини, яка залишається у розпорядженні підприємства й використовується як головне джерело коштів для спрямування на виробничий і соціальний розвиток, а також і на матеріальне заохочення працівників відповідно до результатів витраченої праці.

Прибуток як один із основних показників характеризує господарську діяльність підприємства, і тому будь яке підприємство, перш ніж розпочати випускати продукцію, прогнозує розмір прибутку, який воно зможе отримати.

Таким чином, прибуток є основною метою підприємницької діяльності, її кінцевою метою.

В сучасних умовах ринкових відносин суб'єкт господарювання повинен прагнути отримати максимальний прибуток, тобто досягти такої його величини, який дозволив би йому не тільки домінувати на ринку своєї продукції, але й забезпечувати динамічний розвиток власного виробництва в умовах конкуренції.

Необхідність прогнозування прибутку у сучасних умовах зумовлюється кількома причинами. Зорієнтовуючись на величину прибутку, засновники підприємства приймають рішення щодо майбутньої дивідендної та інвестиційної політики підприємства з урахуванням перспектив його розвитку. Визначаючи прогнозний розмір прибутку, на підприємстві виникає можливість ефективного спрямування ресурсів на оновлення виробничих засобів. Крім цього, організація планування прибутку у підприємстві завжди пов'язана із виявленням внутрішньогосподарських запасів виробництва, найраціональнішим використанням виробничих засобів, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства.

Важливим є також процес розподілу прибутку, який залишається у підприємстві після виконання усіх поточних фінансових зобов'язань. Ефективна система розподілу прибутку покликана забезпечити господарську автономність підприємства, підвищити ефективність роботи та максимально сприяти його розвитку.

Отже, прибуток є грошовим виразом вартості додаткового продукту, створеного продуктивною працею працівників підприємства, які зайняті у процесі виробництва.

Величина прибутку та його можливості зростання перебувають в складній залежності від ряду чинників, найважливіші з яких є:

1. обсяги реалізації;
2. структура товарообігу;

3. величина інших доходів і витрат, що включаються до складу прибутку (отримані та сплачені відсотки, доходи від участі в інших організаціях);
4. рівень оподаткування прибутку.

Чинники, які впливають на прибуток можна розділити на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх належать: стан економіки; політична стабільність; кон'юнктура ринку, у тому числі ринку споживчих товарів; темпи інфляції; демографічна ситуація; ставки відсотків за кредитами.

До внутрішніх факторів включають: продуктивність праці працівників; обсяг валового доходу (та фактори, які його визначають); наявність власних оборотних засобів; швидкість оборотності товарів; ефективність використання основних засобів.

Вище зазначені чинники впливають на величину прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, і яка називається чистим прибутком.

Чистий прибуток може спрямовуватись на освіту резервних фондів, сплату місцевих податків і зборів, проводяться відрахування на благодійні цілі, сплачуються відсотки за банківськими позичками, отриманих на поповнення нестачі оборотних коштів, на придбання основних засобів, нематеріальних активів й інших активів, а також відсотків за взятими у позику в інших підприємств коштів. Із чистого прибутку оплачуються також штрафи і витрати на відшкодування збитків відповідно до чинного законодавства, внески до бюджетів різних рівнів.

Збільшення величини прибутку означає зростання потенційних можливостей підприємства та підвищує рівень його ділової активності. Описуючи рентабельність вкладень коштів в активи конкретного підприємства й ступінь умілості його господарювання, прибуток є найкращим показником фінансового здоров'я підприємства. Для управління прибутком, необхідно

розкрити механізм його формування, визначити частку кожного окремого чинника його зростання або зниження.

1.2 Особливості формування прибутку підприємства в сучасних умовах

У сучасних прибуток умовах отримав нове значення, яке формує реальну самостійність суб'єктів економіки. Виступаючи природною та, скоріш за все, основною силою економіки ринку, він забезпечує інтереси усіх її суб'єктів: держави, власників і працівників. Виходячи із цього, одним із актуальних завдань сучасності для керівників суб'єктів господарювання та їх працівників є оволодіння ефективними й сучасними навичками і методами управління формування прибутку в різних сферах діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) підприємства.

Ефективне й грамотне управління формуванням прибутку вимагає від суб'єкта господарювання належних організаційно-методичних систем забезпечення управління, знання механізмів формування прибутку, а також наявність знань і сучасних методів їх аналізу й планування.

Ефективна система формування прибутку повинна базуватися на теоретичних й методологічних положеннях, що відображають сутність і зміст прибутку у рамках діяльності організації.

Формування прибутку підприємства є результатом цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт з метою отримання певних фінансових вигод. А методом формування прибутку підприємства є спосіб впливу суб'єкта управління на об'єкт, що вивчається для отримання певного результату [13]. Невірне застосування методів формування може призвести до негативних наслідків, тому необхідно більш ретельне та глибоке опрацювання їх теоретичних основ.

Аналіз сукупності існуючих методів дає змогу утворити групи за такими видами:

1. Економічні методи (тобто методи спонукання).
2. Організаційно-розпорядчі методи (методи примусу).
3. Соціально-психологічні методи управління прибутком (або методи переконання) [51].

Якщо використовувати систему методів, у якій один метод доповнюватиме та посилюватиме інший, то можна досягти найбільшого ефекту.

Економічні методи формування прибутку підприємства являють собою систему заходів, яка здійснює вплив на виробництво опосередковано, з допомогою певних економічних стимулів та важелів, що спрямовують діяльність підприємства і його працівників в необхідне для суспільства русло. Слід відмітити, що між економічною зацікавленістю держави, колективу та особистості існують об'єктивні діалектичні протиріччя.

Поєднання їхніх інтересів є складною проблемою й вимагає вирішення низки завдань, наприклад, встановлення на кожний певний період найбільш доцільних співвідношень між фондами споживання і розподілу, заохочувальними фондами, фондами заробітної плати та ін.

Система економічних методів формування прибутку підприємства використовує усі важелі господарювання: економічне стимулювання, економічний аналіз, планування, податки, цінову політику тощо. Ці важелі необхідно використовувати комплексно й системно (охоплювати увесь об'єкт управління).

Під економічним стимулюванням розуміють систему заходів, яка використовує матеріальні засоби з метою мотивації учасників виробництва до праці задля створення суспільного продукту. Від домінування певних виробничих відносин суспільства залежать форми, характер і методи економічного стимулювання.

Економічний аналіз являє собою систематизований комплекс аналітичних процедур для отримання висновків та рекомендацій економічного характеру по відношенню до об'єкта, який вивчається.

Планування виступає як один із інструментів формування прибутку. Плануванням представляє собою процес розробки і прийняття цільових установок якісного й кількісного характеру і визначення шляхів найбільш оптимального їх досягнення. План або сукупність планів є результатом процесу планування. Мета планування полягає в своєчасному виявленні альтернатив і засобів, які б знижували ризик прийняття невірних рішень. Економічні важелі можна розглядати за рівнями їх переважного впливу. Так, матеріальне стимулювання є одним із найважливіших економічних важелів, які діють на рівні працівника та на рівні колективу. Сюди можна віднести рентабельність, прибуток, а на рівні суспільства - окупність інвестицій, фондівіддача, екологічність виробництва тощо.

Одним із таких економічних методів є ціноутворення, яке є невід'ємною складовою політики держави.

Головною метою цінової політики є підтримання паритетних відносин між галузями економіки, збільшення обсягів виробництва продукції, створення умов для підвищення прибутковості виробництва, а також захист вітчизняних товаровиробників від іноземних товарів, які імпортуються за демпінговими цінами. Зазвичай, неправильні підходи до формування державної цінової політики ведуть до негативних наслідків як загалом для економіки, так і для її окремих галузей.

Прокопа І.В. стверджує, що: «підвищення цін, як правило, призводить до певного зменшення обсягів продажів. Але слід зазначити, що, по-перше, це не завжди так, і по-друге, навіть якщо це станеться, то невелике скорочення продажів може бути принесено в жертву, якщо це компенсується високою ціною» [43].

Податкова політика є основним інструментом держави, яка з однієї сторони забезпечує існування її самої, а з іншої — регулювання економіки й суспільства загалом. Ця політика зачіпає і проблеми національної безпеки країни, оскільки недостатня продуманість її може за відносно короткий час реально паралізувати економіку. Держава також може впливати на прибуток підприємств через систему оподаткування, фінансову підтримку у формі цільових інвестицій, так і у формі податкових пільг. Від стану податкової системи залежить величина нерозподіленого прибутку, тобто сума, яка залишається у розпорядженні підприємства. Податкові ставки та пільги є головним інструментами податкового регулювання.

Важливим складовим елементом економічних методів формування прибутку підприємства поряд із цільовими регуляторами є удосконалення фінансово-кредитного механізму. Повною мірою на даний час використовувати систему банківського кредитування не вдається. Одним із найскладніших питань є довгострокове кредитування на оновлення основних засобів, насамперед придбання машин, техніки й обладнання. Крім цього, довгострокове кредитування є основним чинником, який забезпечує розвиток та конкурентоспроможність галузей агропромислового комплексу (АПК). В цьому випадку можуть широко використовуватись такі види кредитування, як ф'ючерсні угоди, лізинг, заставні операції тощо.

2. Організаційно-розпорядчі методи формування прибутку підприємства на будь якому рівні господарювання базуються на правах і відповідальності людей. Тут передбачають використання керівником влади і відповідальність підлеглих. Ці методи включають різні прийоми і способи впливу суб'єкта управління на об'єкт з допомогою авторитету влади та сили (постанов, указів, наказів, законів, розпоряджень, інструкцій). Вони визначають права, обов'язки і відповідальність кожного керівника й підлеглого (виконавця) , а також кожної ланки і рівня управління. Організаційно-розпорядчі методи визначають

персональну відповідальність працівників апарату управління за виконання (не виконання) волі вищих органів влади.

Задля ефективної роботи системи потрібні дві основні умови:

- відповідальність і збалансованість прав на кожному конкретному рівні управління;

- відповідальність й збалансованість прав між різними рівнями управління.

Якщо ці дві умови порушені, то обов'язково виникають й розвиваються тенденції щодо домінування прав та зниження відповідальності. Система поступово трансформується в автократичну, внаслідок чого з'являється диктат центру та безвідповідальність на проміжних рівнях управління.

Загалом організаційно-розпорядчі методи - це директивний вплив органів влади на керовані системи, тому їх часто називають адміністративними. Проте у межах цих методів може бути й опосередкована дія — у формі рекомендацій, пропозицій, порад.

Організаційно-розпорядчі методи класифікуються за напрямками впливу. Важелями впливу є норми, директивні вимоги, регламенти, інструкції, розпорядження, відповідальність та повноваження, накази тощо. Розрізняють три групи організаційно-розпорядчих методів:

- дисциплінуючі;
- організаційно-стабілізуючі;
- розпорядчі.

Ці групи методів завжди тісно взаємопов'язані між собою та використовуються комплексно. Тому всі організаційно-розпорядчі методи управління потрібно застосовувати у комплексі з метою сприяння організаційній стабілізації системи.

3. Соціально-психологічні методи формування прибутку підприємства базуються на формуванні й розвитку суспільної думки щодо моральних засад в суспільстві, ставлення до особистості, моральних цінностей тощо.

Об'єктами даного виду управління формування прибутку з допомогою соціально-психологічних методів є:

- особисті характеристики працівників, а також їх психологічні і психофізіологічні особливості;
- інформаційне забезпечення і його використання;
- способи організації праці і робочих місць;
- система підбору, підготовки та перепідготовки кадрів;
- соціально-побутові умови працівників;
- морально-психологічний клімат в колективі;
- інфраструктура регіону.
- система стимулювання працівників;

Використовуючи вищевказані методи, оцінюють соціально-психологічний мікроклімат в колективі і її роль формуванні окремих працівників. проводиться вона із використанням анкетування, психологічних тестів, спостережень тощо; розроблення заходів щодо розвитку соціально-психологічних відносин в колективі до необхідного рівня з допомогою навчання, навчання керівників для оволодіння соціально-психологічними методами управління колективом, психологічних тренінгів; підготовку колективу до прийому соціально-психологічних методів впливу зі сторони керівників.

Слід відмітити, що методи формування прибутку підприємства можна обирати. Вибір самого методу залежить від:

- мети бізнесу, форми власності і господарювання;
- масштабів підприємства, його забезпеченості матеріальними й трудовими ресурсами;
- рівня підготовки кадрів;
- кон'юнктури ринку;
- політики держави.

Величина прибутку підприємства залежить як від внутрішніх чинників, а також і від зовнішніх, основним із яких є стан економіки країни загалом.

Ще одним зовнішнім чинником, який впливає на розвиток виробництва та в результаті на прибуток, є банківська система. Так для модернізації та удосконалення виробництва необхідна дієва банківської системи, оскільки кредити у своїй більшості є недоступними. Більшість українських підприємств вимагають значних капіталовкладень, які можуть зробити лише окремі банки країни чи іноземні інвестори. Слід вказати, що банківська система країни не дозволяє ефективно розвиватися виробництву.

З метою вирішення описаних вище проблем необхідно: створити дієву законодавчу базу, яка б регламентувала кредитування підприємств банками, підвищення рівня капіталізації; створити умови для існування довгострокової ресурсної бази комерційних банків; знизити кредитні ризики та запровадити обмеження на середні показники за кредитними відсотками.

Отже, для ефективного управління формуванням прибутку підприємств потрібно враховувати низку чинників, що залежать як від самого господарюючого суб'єкта, а саме, обґрунтованості прийнятих управлінських рішень, наявних внутрішніх можливостей і раціональності їх використання, так і чинників навколишнього зовнішнього середовища, тобто податкового, інвестиційного, грошово-кредитного клімату, реформи банківської системи тощо.

Висновки до розділу 1

Прибуток є узагальнюючим показником фінансових результатів діяльності будь-якого суб'єкта господарювання та розраховується як різниця між отриманим доходом і витратами, понесеними в зв'язку із його здійсненням господарської діяльності. Крім цього, показник прибутку має умовний характер, оскільки залежить і від методів оцінювання, вимірювання та визначення доходів й витрат. Проте найбільший інтерес для власників підприємств та сторонніх користувачів становить чистий прибуток.

Управління прибутком суб'єкта господарювання передбачає формування методичного, організаційного й інформаційно-аналітичного забезпечення задля раціонального використання його ресурсів. Формується прибуток підприємства у процесі операційної, фінансової й інвестиційної діяльності, що передбачає управління доходами і витратами від визначених підприємством видів діяльності, податковими відрахуваннями, операційним та фінансовим важелями, а також прогнозування величини прибутку від різноманітних сфер діяльності підприємства. Слід підкреслити, що управління розподілом та використанням прибутку повинно відповідати загальній стратегії розвитку підприємства з метою підвищення його ринкової вартості, формування необхідних обсягів інвестиційних й фінансових ресурсів із урахуванням інтересів власників підприємства і його працівників.

РОЗДІЛ 2

Організація обліку формування та розподілу прибутку на підприємстві

2.1. Загальна характеристика Державного підприємства «Дослідне господарство «Городецьке»

Державне підприємство «Дослідне господарство «Городецьке» Інституту сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України» перебуває у відданні Національної академії аграрних наук України, як органу, котрий керує державним майном.

Підприємство безпосередньо підпорядковане Інституту сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України.

Місцезнаходження: вулиця А. Коломійця, 170 с. Городець Вараського (колишнього Володимирецького) району Рівненської області, 34381.

В 1947 році шляхом об'єднання одноосібних селянських господарств в селі Городець утворилося колективне господарство– колгосп ім. Сталіна, який здійснював свою виробничу діяльність до 1961 року. В 1961 році згідно наказу №115 від 22.02.1961р. по міністерству сільського господарства УРСР колективне господарство ім. Сталіна було реорганізовано в радгосп «Городецький». Постановою Президії НААН від 03.12.2010 р. господарство було перейменовано у Державне підприємство «Дослідне господарство «Городецьке» НААН». Постановою Президії НААН №213 від 14 січня 2014 р. дане господарство перейменовано в Державне підприємство «Дослідне господарство «Городецьке» ІСГ Західного Полісся НААН».

На даний момент директором ДП «ДГ «Городецьке» ІСГ ПОЛІССЯ НААНУ» є Буряченко Віктор Васильович.

Дане підприємство реалізує діяльність згідно прийнятого Статуту, відповідно до якого основними напрямками і видами діяльності підприємства визначено:

- вирощування зернових культур (окрім рису), а також олійних та бобових культур;
- молочне скотарство;
- вирощування свиней та ВРХ;
- виробництво м'яса;
- гуртова торгівля живою худобою та м'ясом;
- первинна переробка молока, виробництво сиру та масла;
- оптова торгівля молочним провіантом, яйцями та харчовою олією.

ДП «ДГ Городецьке» організовано на базі державної власності. Структура управління підприємством представлена на рисунку 2.1.

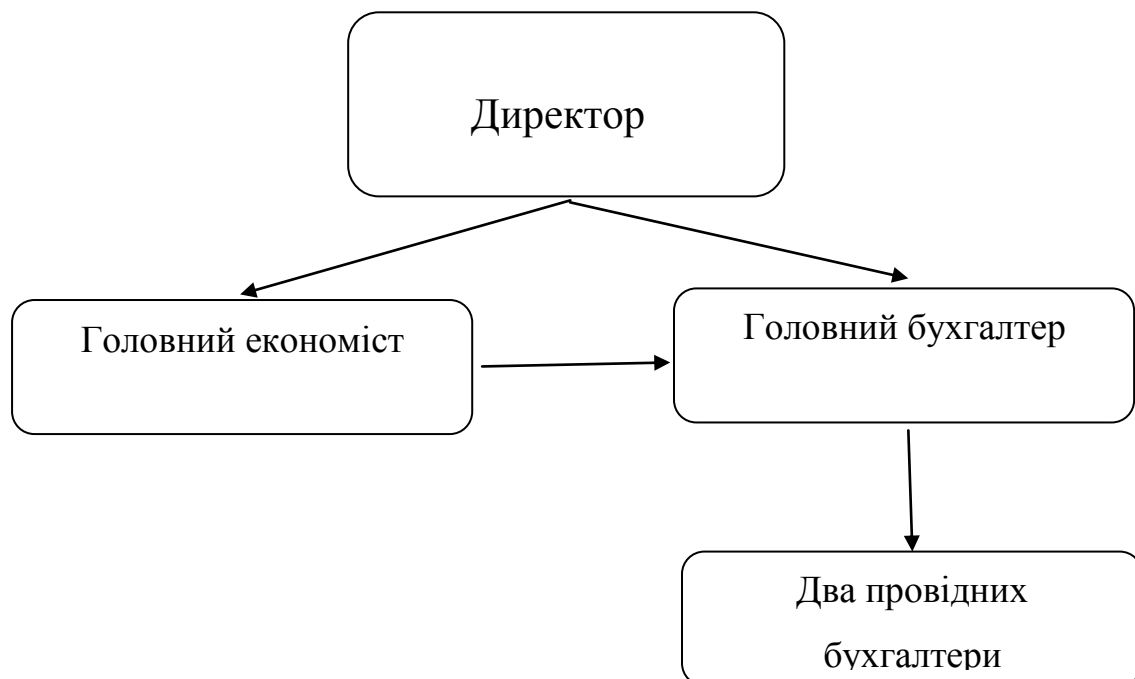

Рис. 2.1. Структура управління підприємством

Державне підприємство «ДГ Городецьке» самостійно розробляє і затверджує штатні розклади (розписи), визначає фонди оплати праці, робочий план рахунків та встановлює обсяги, форми та порядок оплати праці працівників.

У табл. 2.1 представлено основні техніко-економічні показники діяльності Державного підприємства «ДГ «Городецьке».

Таблиця 2.1

**Основні техніко-економічні показники діяльності ДП «ДГ «Городецьке»
за 2020-2021 рр.**

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	Відхилення	
				абсолютне, (+; -)	відносне, (%)
1	Середня кількість працівників, осіб	51	50	-1	98,0
2	Середня заробітна плата, грн.	5560,00	7100,00	1540,00	127,70
3	Фонд оплати праці, тис. грн.	3232,00	4209,60	977,60	130,25
4	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	23147,00	40763,00	17616,00	176,10
5	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	21831,00	39150,00	17319,00	179,33
6	Чистий прибуток, тис. грн.	6,00	27,00	21,00	450,00
7	Вартість майна підприємства, тис. грн.	67286,00	98210,00	30924,00	146,00
8	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	8231,00	8192,00	-39,00	99,53
9	Фондовіддача, грн./грн.	2,65	4,78	2,13	180,38
10	Фондоозброєність, тис. грн./ особу	161,39	163,84	2,45	101,52
11	Середньорічний залишок оборотних коштів, тис. грн.	26612,50	36657,50	10045,00	137,75

12	Оборотність оборотних засобів, кількість оборотів	0,82	1,07	0,25	130,49
13	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	1226,00	34670,00	33444,00	2827,89
14	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	45174,00	73286,00	28112,00	162,23
15	Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей	0,03	0,47	0,44	1566,67

У процесі аналізу основних техніко-економічних показників Державного підприємства «ДГ «Городецьке» за 2020-2021 рр. (табл. 2.1) встановлено, зменшення середньої кількості працівників за цей період часу на одного працівника, або на 2,0 %. Середня заробітна плата у підприємстві у 2021 році становила 7100,00 грн., в 2020 році - 5560,00 грн., тобто зросла на 1540,00 грн. або 27,7 %, ніж у попередньому році. Відповідно до збільшення середньої заробітної плати зріс фонд оплати праці за цей період на 977,60 тис. грн. або 30,2 %.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за аналізований період збільшився на 17616,00 тис. грн., або на 76,1 % та собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 17319,00 тис. грн. або на 79,3 %. А чистий прибуток у 2021 році в порівнянні з 2020 роком зріс на 21,00 тис. грн. або у 3,5 рази що характеризує високу ефективність діяльності господарства.

Вартість майна підприємства у 2021 році становила 98210,00 тис. грн., а в 2020 році - 67286,00 тис. грн., зростання на 30924,00 тис. грн. або на 46,00% більше, ніж у попередньому періоді. Проте середньорічна вартість основних засобів за цей період зменшилась на 39,00 тис. грн. (на 0,47 %), однак,

незважаючи на це показники фондівдачі та фондоозброєності зросли на 80,4 % та 1,52% відповідно.

Середньорічний залишок оборотних коштів у 2021 році у порівнянні із 2020 роком збільшився на 10045,0 тис. грн. або на 37,8 %. За цей самий період оборотність оборотних засобів також зросла на 0,25 оборотів або на 30,49 %. Також зростання відбулося і дебіторської заборгованості на 33444,0 тис. грн. або в 28,7 рази. Кредиторська заборгованість також зросла на 28112,0 тис. грн. або на 62,23%. Що ж стосується коефіцієнту співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, то він підвищився на 0,44 або в 15,7 рази, що характеризує доволі ефективну діяльність підприємства.

Таблиця 2.2

**Динаміка майна та боргових прав підприємства ДП «ДГ
«Городецьке» за 2021 рік**

Показники	На початок року	На кінець року	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %
1. Всього активів, тис. грн., в т.ч.:	92831,00	146981,00	54150,00	58,33
2. Необоротні активи, тис. грн.	68287,00	98210,00	29923,00	43,82
в % до вартості активів	73,56	66,82	-6,74	-
3. Оборотні активи, тис. грн.	24544,00	48771,00	24227,00	98,71
в % до вартості активів,	26,44	33,18	6,74	-
з них:				
3.1. Матеріальні оборотні активи, тис. грн.	20700,00	11444,00	-9256,00	-44,71
в % до вартості оборотних активів	84,34	23,46	-60,88	-
3.2. Засоби в розрахунках, тис. грн.	1226,00	34670,00	33444,00	2727,90
в % до вартості оборотних активів	5,00	71,09	66,09	-
3.3. Поточні фінансові інвестиції, грошові кошти і їх еквіваленти, тис. грн.	28,00	67,00	39,00	139,29
в % до вартості оборотних активів	0,11	0,14	0,03	-
3.4. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	2590,00	2590,00	0,00	0,00
в % до вартості оборотних активів	10,55	5,31	-5,24	-
3.5. Інші оборотні активи, тис. грн.	-	-	-	-
в % до вартості оборотних активів	-	-	-	-
4. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття, (тис. грн.)	-	-	-	-
в % до вартості активів	-	-	-	-

В процесі аналізу динаміки майна і боргових прав підприємства ДП «ДГ

«Городецьке» за 2021 рік було встановлено, що загальна вартість активів збільшилася на 54150,0 тис. грн. або 58,3% (табл. 2.2).

Вартість необоротних активів також зросла на 29923,0 тис. грн. або ж на 43,8 %, так само як і оборотних активів на 24227,0 тис. грн. або 98,7 %. Що ж стосується вартості оборотних активів у розрізі окремих елементів, то там не все однозначно. Матеріальні оборотні активи протягом 2021 року зменшилися на 9256,0 тис. грн. або на 44,7%, засоби у розрахунках - вирости на 33444,0 тис. грн. або на 2727,9%. Поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти також зросли на 39,0 тис. грн. або 139,3 %, а витрати майбутніх періодів не зазнавали жодних змін й становлять 2590,0 тис. грн.

Таблиця 2.3

Джерела фінансування підприємства ДП «ДГ «Городецьке» у 2021 р.

Показники	На початок року	На кінець року	Абсолютна динаміка	Темпи зміни, %
1. Всього капіталу, тис. грн.,	92831,00	146981,00	54150,00	58,33
2. Власний капітал й прирівняні до нього джерела засобів	45717,00	66737,00	21020,00	45,98
у % до капіталу	49,25	45,41	-3,84	-
2.1. Власний капітал, тис. грн.	45717,00	66737,00	21020,00	45,98
у % до власного й прирівняного до власного капіталу	100,00	100,00	0,00	-
2. 2.Забезпечення наступних витрат й платежів, тис. грн.	-	-	-	-
у % до власного й прирівняного	-	-	-	-
2.3. Доходи майбутніх періодів, тис. грн.	-	-	-	-
у % до власного й прирівняного	-	-	-	-
3. Сторонній капітал, тис. грн.	47114,00	80244,00	33130,00	70,32
у % до капіталу,	50,75	54,59	3,84	-
в т.ч.:3.1 Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	-	-	-	-
у % до стороннього капіталу	-	-	-	-
3.2. Короткострокові позики, тис. грн.	-	-	-	-
у % до стороннього капіталу	-	-	-	-
3.3 Кредиторська заборгованість, тис. грн.	47114,00	80244,00	33130,00	70,32
в % до стороннього капіталу	100,00	100,00	0,00	-
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	-	-	-	-
у % до капіталу	-	-	-	-

У процесі аналізу динаміки джерел фінансування підприємства ДП «ДГ «Городецьке» (табл. 2.3) за 2021 рік було виявлено, що загальний обсяг капіталу протягом року зріс на 54150,0 тис. грн. або на 58,3%. Власний капітал й прирівняні до нього джерела засобів зросли на 21021,00 тис. грн. або на 46,0%, проте цей показник до капіталу зменшився на 3,8%. У розрізі ці зміни стосувалися тільки власного капіталу, оскільки інших джерел підприємство не мало. Сторонній капітал ДП «ДГ «Городецьке» збільшився на 33130,0 тис. грн. або 70,3% у складі кредиторської заборгованості, й також зріс до капіталу на 3,84. Інших джерел фінансування не було виявлено.

Таблиця 2.4

**Ефективність використання активів підприємства ДП «ДГ
«Городецьке» за 2020-2021 рр.**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне,%
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	23147,00	40763,00	17616,00	176,10
2. Одноденна реалізація, тис. грн.	63,42	111,68	48,26	176,10
3. Середня вартість сукупних активів, тис. грн.	94899,50	119906,00	25006,50	126,35
4. Середня вартість оборотних активів, тис. грн., т. ч.	26612,50	36657,50	10045,00	137,75
4.1. запасів	21720,00	16072,00	-5648,00	74,00
4.2. дебіторської заборгованості	4839,50	20538,00	15698,50	424,38
4.3. грошових коштів та поточних інвестицій	53,00	47,50	-5,50	89,62
5. Тривалість обороту сукупних активів, дні	1496,45	1073,66	-422,79	71,75
6. Тривалість обороту оборотних активів, дні	419,65	328,24	-91,41	78,22
6.1. запасів	342,50	143,91	-198,59	42,02
6.2. дебіторської заборгованості	76,31	183,90	107,59	241,00
6.3. грошових коштів й поточних інвестицій	0,84	0,43	-0,41	51,19
Сума вивільнення (залучення) коштів в оборот в зв'язку із прискоренням (сповільненням) оборотності	x	x	10208,62	x

В процесі аналізу ефективності використання активів підприємства ДП «ДГ «Городецьке» за 2020-2021 рр. (табл. 2.4.) було виявлено, що чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 17616,0 тис. грн. або на 76,1%.

Одноденна реалізація також зросла на 48,3 тис. грн. або на 76,1%. Відносно середньої вартості сукупних і оборотних активів, то вони збільшилися на 25006,5 тис. грн. або 26,3% та на 10045,0 тис. грн. або на 37,7% відповідно. Причому остання у розрізі має неоднозначні показники: середня вартість запасів зменшилась на 5648,0 тис. грн. або на 26,0%; середня вартість дебіторської заборгованості зросла на 15698,5 тис. грн. або на 324,4 %; середня вартість грошових коштів і поточних інвестицій зменшилася на 5,5 тис. грн. або 10,4 %. Щодо тривалості обороту, то протягом 2020-2021 рр. для сукупних активів він зменшився на 422,8 днів або на 28,25%, а для оборотних активів зменшився на 91,4 днів або на 21,78%, що становило в розрізі: запасів – зменшення на 198,6 днів; дебіторської заборгованості – збільшення на 107,6 днів; грошових коштів та поточних інвестицій – зменшення на 0,41 дня.

Загалом діяльність Державного підприємства «ДГ «Городецьке», яке оцінюється на основі вищезазначених показників, можна вважати задовільною, й такою, що має перспективи для подальшого розвитку.

2.2. Організація обліку доходів як основного елементу формування прибутку у Державному підприємстві «Дослідному господарстві «Городецьке»

Одним із найважливіших чинників успішного розвитку будь-якого суб'єкта господарювання є грошові надходження, які перевищують платежі підприємства. Саме від наявності достатніх обсягів коштів залежить можливість функціонування підприємства, рівень його конкурентоспроможності і фінансовий стан.

Головним джерелом надходжень грошових засобів на підприємство є виручка від звичайної діяльності, яка в основному залежить від сфери діяльності підприємства, розмірів, впровадження науково-технічних розробок, а також від зниження собівартості, покращення якості продукції, досягнутого

рівня продуктивності праці. В сучасних умовах ринкових відносин створюються передумови реального впровадження зазначених чинників.

Основним складовим елементом у доходах сільськогосподарських підприємств є дохід від реалізації продукції власного виробництва, та його частина, що залишається після врахування матеріальних, трудових й грошових витрат на виробництво та реалізацію продукції. Отже, головним завданням кожного суб'єкта господарювання є отримання максимального прибутку при найменших витратах в результаті дотримання режиму економії в процесі витрачання коштів та найбільш ефективного їх використання.

Необхідною умовою функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта є формування оптимального доходу підприємства в розмірах, потрібних для покриття його поточних витрат, розрахунків із бюджетом та одержання прибутку, який би забезпечив розширене відтворення.

Відповідно до ст. 5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку П(С)БО 15 «Дохід», дохід обчислюється у результаті збільшення активу чи зменшення зобов'язань, які впливають на збільшення власного капіталу (окрім капіталу за рахунок внесків засновників), при умові, що величину доходу можна достовірно визначити [38].

Пункт 8 П(С)БО 15 «Дохід» констатує, що дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів та інших активів) визнається у бухгалтерському обліку «за наявності визначених умов, а саме:

- покупцеві передані ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товари, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління і контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена;
- існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені» [38].

Слід наголосити, що обчислення розміру доходу та його достовірної оцінка є необхідною інформацією для її відображення у фінансовій звітності. Однією із умов визначення доходу від реалізації є передача покупцеві усіх ризиків та вигод, які пов'язані з правом власності на продукцію. На відміну від П(С)БО 15 МСФЗ 18, критерієм визнання доходу від реалізації продукції визначає передачу покупцеві не усіх, а тільки суттєвих ризиків й вигод, які пов'язані з правом власності на продукцію (або товар) [25]. Так, звичайні гарантійні зобов'язання продавця, які є ризиком, що пов'язаний із правом власності, несе продавець після продажу, та не розглядаються як суттєвий ризик. Ці незначні ризики не заважають продавцю визначати дохід.

Положення П(С)БО 15 поширюються лише на доходи підприємств від звичайної діяльності. Проте ці положення не поширюються і на окремі доходи від звичайної діяльності (наприклад, доходи від оренди, доходи за контрактами про надання послуг в сфері будівництва й інші доходи, зазначені у пункті 3 цього стандарту).

Виробничі процеси у сільськогосподарському виробництві як правило довготривалі та виконуються у різні періоди року. Вони містять такі комплекси робіт: підготовка ґрунту, посів, догляд за посівами, удобрення, збирання урожаю та ін. Кожен із цих комплексів складається із багатьох видів робіт. Бухгалтерський облік повинен надавати інформацію про процеси виконання цих сільськогосподарських робіт.

Затвердження та функціонування облікової політики підприємства реалізується згідно Наказу про облікову політику, який є певним внутрішнім регламентом, який регулює організацію облікового процесу у підприємстві. Цей наказ розробляється головним бухгалтером і затверджується керівником підприємства. На рисунку 2.2. зображено зміст облікової політики, що стосується обліку доходу від реалізації продукції.

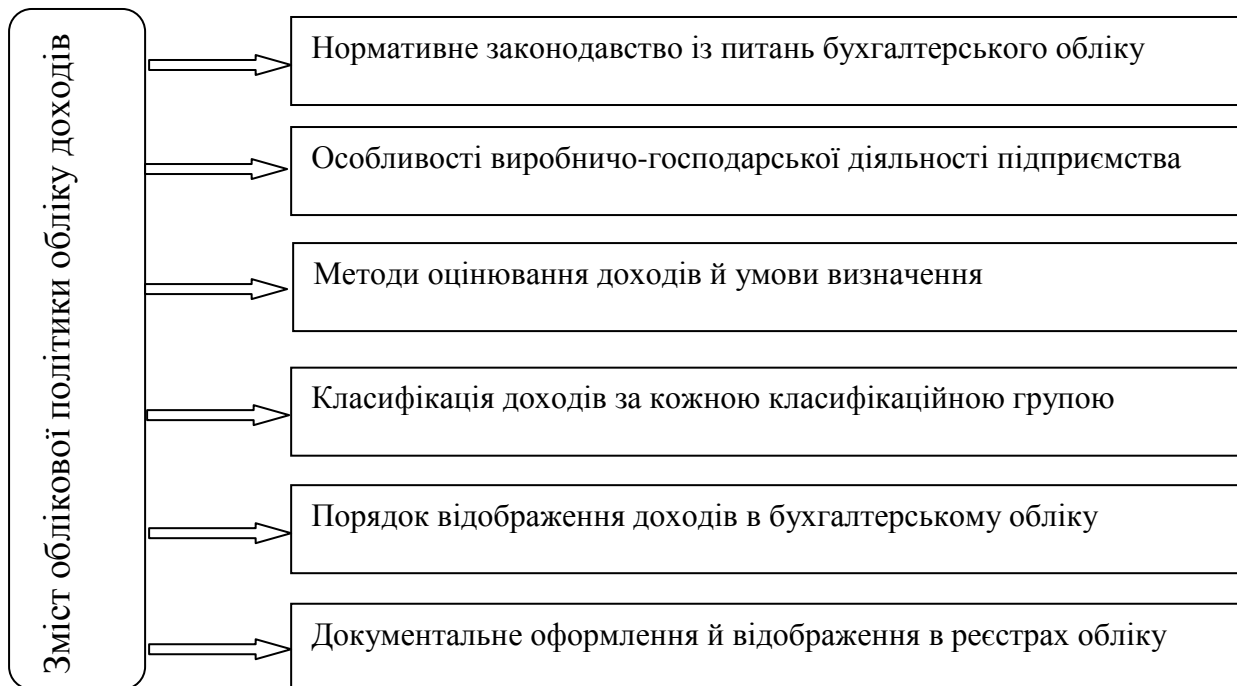

Рис. 2.2. Зміст облікової політики в обліку доходу від реалізації продукції [23].

Залишаються актуальними для аграрних підприємств напрямки використання сільськогосподарської продукції такі, як реалізація продукції в рахунок оплати паю, виплата заробітної плати працівникам натурою тощо.

З огляду на притаманні аграрним товаровиробникам напрямки руху виробленої продукції, вважаємо за доцільне розглянути пов'язане первинне оформлення досліджуваного доходу (рис. 2.3).

Розглянемо відображення доходу від реалізації пшениці озимої на рахунках обліку (табл. 2.5).

Продукція вважається реалізованою з того моменту, коли право власності на неї перейшло від продавця до покупця. Проте оплата за реалізовану продукцію може проводитись як у момент передачі покупцю, після відвантаження продукції (наступна оплата), так і до відвантаження продукції (тобто попередня оплата). У наведеному прикладі спочатку була відвантажена продукція, а кошти отримані від покупця на рахунок пізніше.

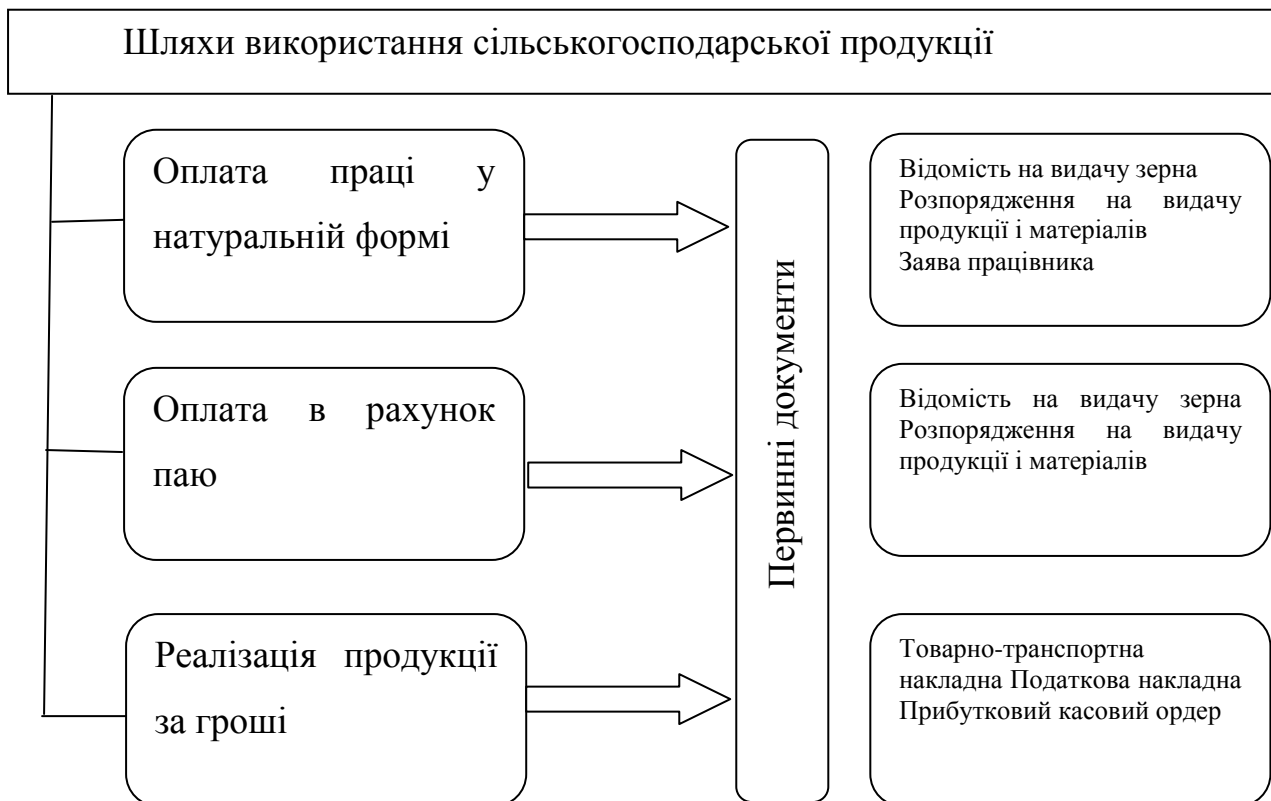

Рис. 2.3. Напрямки використання сільськогосподарської продукції

Відвантаження продукції із подальшою оплатою має місце тільки за відносин купівлі-продажу із тими покупцями, які мають високий рівень довіри і ділової активності на ринку аграрної продукції.

В бухгалтерському обліку і фінансовій звітності доходи від реалізації відображаються у момент їх виникнення і не залежать від дати надходження або сплати коштів [41; 30; 24]. У цьому випадку для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду із витратами, які були здійснені для одержання цих доходів. Зростання дохідності діяльності займає дедалі важливіші позиції в системі цілей підприємства. Сучасні вчені та практики наголошують, що одержання доходу є метою практично всіх суб'єктів господарювання [10 с. 84; 40 с. 75].

Вірне визначення і оформлення, а також оцінка й облік доходів від реалізації продукції напряму впливають на престижність та рентабельність аграрного товаровиробника.

У процесі організації формування і розподілу доходу потрібно враховувати масштаби сільськогосподарського підприємства, форму власності, кількість засновників товариства, організаційно-правову форму господарювання та ін.

Таблиця 2.6

Відображення доходів від реалізації продукції в бухгалтерському обліку

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Д-т	К-т
1. Реалізація продукції стороннім організаціям		
Відвантажено пшеницю для реалізації	361	701
Відображено виникнення податкового зобов'язання із ПДВ	701	641
Списано суму доходу на фінансовий результат	701	791
Відображено повну собівартість реалізованої пшениці	901	271
Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої продукції	791	901
Одержано грошові кошти від покупця	311	361
2. Реалізація продукції в рахунок оплати праці		
Нараховано дохід від реалізації продукції	661	701
Нараховано податкове зобов'язання із ПДВ	701	64
Відображено повну собівартість реалізованої продукції	901	27
Списання доходів на фінансовий результат від продажу продукції	701	791
Списання собівартості реалізованої продукції	791	901

Джерело: побудовано з використанням [35]

Основним завданням фінансового планування в сільськогосподарському підприємстві має стати виявлення й мобілізація резервів збільшення доходу на основі раціонального використання матеріальних, трудових й фінансових ресурсів. Пошук більш вигідних бізнес-партнерів по збуту товарної продукції, покращення якості послуг у процесі обслуговування споживачів може також позитивно вплинути на покращення стану реалізації.

Для забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства у процесі формування доходу від реалізації аграрної продукції насамперед потрібно враховувати рівень розвитку конкурентного середовища, яке може у значній мірі впливати на величину та відновлення виробничого потенціалу підприємства.

Основним у процесі удосконалення механізму формування доходів підприємства є аналіз прибутковості. Найефективнішим й водночас найпростішим методом фінансового аналізу, який використовується для оперативного та стратегічного планування прибутку, є операційний аналіз «витрати-обсяг-прибуток» («Costs-Volume-Profit»), який дає змогу визначити залежність фінансових результатів від витрат та обсягів виробництва чи реалізації. Основною метою цього виду аналізу (аналіз беззбитковості) є встановити, як зміняться фінансові результати, якщо змінюватиметься визначений рівень продуктивності, обсяг виробництва та витрати.

Дана інформація має особливо виняткове значення для системи управління підприємства, тому що дослідження залежностей між такими чинниками, дають можливість визначити критичний рівень випуску продукції, при якому прибуток буде максимальним, або рівень, при якому не буде як прибутку, так і збитків (точку беззбитковості). Переваги даної методики полягають в тому, що аналіз можна здійснити як за кварталними даними, так і за піврічними, а також за результатами річної діяльності.

2.3. Особливості обліку та управління витратами як основного чинника впливу на прибуток в Державному підприємстві «Дослідне господарство «Городецьке»

У сучасних ринкових умовах ринкової економіки успішна робота будь-якого підприємства багато в чому залежить від правильно обраної системи і стратегії управління витратами. Від того, наскільки вірно і своєчасно вони

відображаються у бухгалтерському обліку, залежить точність й достовірність визначеного фінансового результату. Витрати виробництва формуються за видами виробництв та об'єктами обліку, місцями виникнення і центрами відповідальності, складом, способом включення у собівартість, періодами виникнення, дотриманням нормативів, місцями виникнення (по відношенню до виробництва) та ін.

Класифікація витрат зумовлює групування витрат за відповідними групами, які складаються із однорідних за своїм змістом або ж близьких між собою витрат. Особливо важливе значення має класифікація витрат в управлінні ними та насамперед, для калькуляції собівартості продукції й для інших потреб управління підприємства.

Кількість ознак класифікації має бути стільки, щоб з їх допомогою можна було б отримати найбільш повну інформацію для задоволення потреб різних груп споживачів [29].

Для прогнозування поточних та стратегічних управлінських рішень й контролю витрат за сферами діяльності та центрами відповідності на сьогодні недостатньо загальноприйнятої класифікації витрат. Оскільки інформація управлінського обліку залежить від його мети і завдань, то в обліку виділяють класифікацію витрат, яка відповідає її управлінському аспекту.

У сільськогосподарських підприємствах з метою фінансового обліку застосовують класифікацію витрат, запропоновану в П(С)БО 16 "Витрати", а для внутрішньогосподарського планування, обліку та калькулювання собівартості продукції використовують класифікацію витрат, яка наведена в Методичних рекомендаціях, згідно з якими усі витрати формуються за відповідними центрами відповідальності, об'єктами обліку та класифікуються:

- за характером участі у процесі виробництва (основні й накладні);
- за способом включення у собівартість продукції (прямі і непрямі);
- за обсягом виробництва й складом витрат (змінні, пропорційні та непропорційні, постійні);

- за видами витрат, економічними елементами (матеріальні, витрати на оплату праці, відрахування (витрати) на соціальні заходи, амортизація й інші операційні витрати);
- по відношенню до собівартості продукції (витрати на продукцію та витрати періоду).

Вітчизняні учені-економісти витрати в управлінському обліку для прийняття управлінських рішень пропонують класифікувати за наступними напрямками:

1. з метою визначення собівартості продукції (робіт, послуг) та оцінки запасів й фінансових результатів;
2. з метою аналізу та планування;
3. для контролю та регулювання.

Враховуючи досвід вітчизняної і зарубіжної практики обліку, вказану класифікацію можна використати й для сільськогосподарських підприємств. Ця класифікація витрат дасть змогу одержати більш точну, деталізовану й розширену інформацію щодо витрат, здійснити поглиблений та ґрунтовний їх аналіз, планування і контроль. Отримана інформація дозволить обліковувати, аналізувати, планувати та контролювати витрати не лише по кожному об'єкту (підрозділу), а й по підприємству загалом і стане основою для складання Звіту про фінансові результати.

Беручи до уваги багатогалузевість сільськогосподарських підприємств, доцільно відокремлювати витрати за місцями виникнення та центрами відповідальності, що дасть змогу здійснювати облік й контроль як витрат відповідних центрів і порівняння їх із нормами, кошторисами, а й також виявляти ступінь впливу системи управління та відповідальних осіб на зміну витрат і конкретні результати. Поряд із цим, класифікація витрат за центрами відповідальності базується на тому, що виробнича бригада є не лише центром відповідальності й місцем виникнення витрат, а й ця ділянка, яка складається із

кількох госпрозрахункових бригад та цех, який складається із кількох ділянок, є центром відповідальності.

В аграрному виробництві при вирощуванні сільськогосподарської продукції основну роль відіграють допоміжні виробництва, які дозволяють організувати виробничий процес основних виробництв; це і зумовлює розподіл виробничих витрат на основні виробництва та додаткові витрати, які виникають в допоміжних виробництвах. Крім цього, для аналізу й планування потрібне ефективне управління ними із розподілом витрат на залежні від управлінських рішень (тобто релевантні) й незалежні (нерелевантні). Актуальність цієї класифікації витрат у сільському господарстві зумовлена потребою прийняття рішень з метою вибору основних матеріальних, трудових чи інших видів ресурсів й можливості використання як власної основної, так і супутньої й побічної продукції (зерно, насіння, молоко, корми власного виробництва та ін.). З метою прийняття управлінського рішення потрібно визначити релевантні витрати за обома варіантами, проаналізувати результати й прийняти відповідне рішення.

Описана класифікація витрат управлінського обліку в аграрних підприємствах дасть можливість здійснювати управління витратами та забезпечить ефективний процес виробництва та реалізації продукції. З цією метою внутрішньогосподарський облік повинен використовувати відповідні методи обліку витрат. Окрім методів обліку витрат існують відповідні методи калькулювання продукції, які представляють собою сукупність способів та прийомів, необхідних для визначення собівартості конкретного виду продукції.

Застосування зазначених методів обліку витрат впливає не лише на величину собівартості продукції, а й на величину фінансових результатів. Використавши метод обліку повних витрат, собівартість реалізованої продукції буде більшою, аніж застосувавши метод обліку змінних витрат, оскільки при другому методі всі виробничі витрати включаються у собівартість виготовленої і реалізованої продукції. Слід відмітити, що усі витрати виробництва

розподіляються між залишками незавершеного виробництва, готової продукції та собівартістю реалізованої продукції, тоді як при застосуванні методу “директ-кост” у собівартість включаються лише змінні витрати.

Необхідно зазначити, що не існує такого методу обліку витрат, який би з точністю 100% дозволив визначати собівартість одиниці продукції. Це зумовлюється віднесенням витрат на продукцію та, відповідно, спотворює фактичну собівартість й зменшує точність калькулювання.

Окрім цього, особливу увагу у процесі визначення собівартості продукції необхідно приділяти порядку включення у її склад вартості використаних матеріальних ресурсів. Серед методів їх оцінки й віднесення до собівартості продукції виділяють наступні методи: метод прямої ідентифікації, метод середньозваженої ціни (вартості) та метод FIFO [1].

У діяльності аграрних підприємств використовують такі методи обліку витрат й визначення собівартості продукції: позамовний, попередільний й нормативний. При визначення собівартості сільськогосподарської продукції доцільно використовувати саме нормативний метод обліку витрат, який найбільш точно враховує зміни в процесі виробництва і в основі якого покладена нормативна собівартість. Саме його використання здійснювати оперативний аналіз і приймати стратегічні управлінські рішення.

Поряд із цим, виробничі процеси в аграрному секторі характеризуються різною тривалістю операційних циклів впродовж року та на відміну від інших галузей економіки технологією виробництва продукції рослинництва й тваринництва. Усе це потребує чіткого розмежування витрат за кожною відповідною стадією виробництва, що зумовлено біологічними законами росту і розвитку рослин й тварин. В сільськогосподарських підприємствах з метою достовірного й періодичного обліку, аналізу та контролю витрат в процесі виробництва застосовується попередільний метод обліку, який є окремим видом попроцесного методу, у якому витрати обліковуються за кожним етапом на базі первинної документації й нагромаджуються послідовно у міру

завершеності виробничого процесу тобто настання завершального етапу. Щодо потреб управління, то, слід зазначити, інформації нормативного і попередільного методів задля прийняття управлінських рішень є недостатньо, тому з метою внутрішньої звітності на підприємствах доцільно застосовувати метод обліку витрат й калькулювання собівартості “директ-костинг”, що дозволить виявляти більш рентабельні види продукції і приймати відповідні рішення щодо ефективності їх виробництва. Для планування, обліку та контролю діяльності структурних підрозділів в аграрних підприємствах доцільно застосовувати метод обліку за центрами відповідальності (сегментами). Використання цього методу в управлінському обліку дасть можливість підвищити точність калькуляційних розрахунків та застосовувати різноманітні методи розподілу непрямих витрат за структурними підрозділами й видами продукції, проводити аналіз та контроль результатів діяльності підприємства за окремими центрами відповідальності. Окрім вищезазначених методів обліку витрат у практичній діяльності сільськогосподарських підприємств відповідно до поставлених завдань управлінського обліку, можна застосовувати й методи: таргет-костинг; бенчмаркінг або вартісний аналіз [49].

Опираючись на досвід вітчизняної і зарубіжної практики обліку та на основі систематизації різних видів витрат на сільськогосподарських підприємствах доцільно класифікувати витрати в управлінському обліку з метою прийняття управлінських рішень за напрямками:

- для обчислення собівартості продукції (робіт, послуг), оцінки запасів та фінансових результатів;
- для аналізу й планування;
- для контролю та регулювання.

На основі запропонованої класифікації витрат є можливість отримати більш точну, деталізовану і розширену інформацію щодо витрат й проводити поглиблений і більш ґрунтовний їх аналіз, здійснювати планування та контроль. Кожний елемент витрат є єдиним й неподільним, і не залежить від

кількості статей групування. Ця інформація дає можливість обліковувати, аналізувати, планувати та здійснювати контроль витрат не лише по кожному об'єкту чи підрозділу, а й по підприємству загалом і є основою для складання звітності підприємств.

Особливе значення для складання фінансової звітності має організація обліку витрат за економічними елементами. Перелік калькуляційних статей визначається самостійно підприємством, виходячи із особливостей технологій й організації виробництва. Виходячи із цього, складаються форми калькуляційних розрахунків, кошторисів і внутрішньої звітності. Уся інформація про виробничі витрати підприємства мають відобразитися в Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід).

Основною метою обліку витрат виробництва є формування системи взаємопов'язаних показників, які моделюють собівартість. Виходячи із цього, за способом віднесення витрат і формуванням собівартості має бути постійний контроль.

Управління витратами представляє собою процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями і носіями й постійного контролю рівня витрат та стимулювання їх зменшення. Система управління витратами має функціональний і організаційний аспекти, яка містить такі організаційні підсистеми як:

- пошук та виявлення чинників економії ресурсів підприємства;
- нормування витрат ресурсів;
- планування витрат за їх видами;
- облік і аналіз витрат;
- стимулювання економії ресурсів й зниження витрат.

Як зазначає Огійчук М.Ф.: «...для прийняття управлінських рішень доречна класифікація витрат за групами: релевантні й не релевантні, постійні та змінні, маржинальні й середні, дійсні та альтернативні»[32].

Релевантними є витрати, які можуть бути змінені у результаті прийняття

рішення, а нерелевантні, які мне залежать від прийняття управлінських рішень. Отже, в процесі прийняття управлінського рішення щодо доцільності застосування того або іншого методу здійснення господарської операції потрібно визначити відмінність між кількома варіантами та прийняти найбільш оптимальний. Маржинальними вважають витрати на виробництво додаткової продукції. Собівартість продукції зменшуватиметься поряд із збільшенням обсягів виробництва до моменту досягнення проектної потужності підприємства. Так, Бородкін О. констатує, що «...саме від виробничих витрат і собівартості залежить, чи буде продукція, яку виробляють підприємства в умовах економіки, конкурентоспроможна і прибуткова. Оскільки виручка від реалізації продукції є основним джерелом покриття витрат на виробництво продукції, ринкова економіка спонукає підприємства вирішувати, яку продукцію і в якому обсязі виробляти» [5].

Аналіз витрат, перш за все, повинен забезпечити необхідною інформацією управлінський апарат підприємства, який відповідальний за планування і проведення контролю за господарськими операціями й приймає відповідні адміністративні рішення. Контроль виробничих витрат є трудомістким процесом та вимагає значної зосередженості, знань нормативних і інструктивних матеріалів із їх подальшими змінами і доповненнями, а також особливостей обчислення виробничих витрат окремих видів виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Важливим завданням контролю операцій із обліку витрат діяльності є визначення достовірності первинних даних про накопичення й списання витрат діяльності, повноти й своєчасності відображення первинних даних в зведених (нагромаджувальних) документах та облікових регістрах; ведення обліку витрат діяльності і його відповідності обліковій політиці; достовірності інформації про витрати діяльності, відображеній у фінансовій бухгалтерській звітності.

З метою надання рекомендацій щодо зниження собівартості продукції у процесі проведенні перевірки аудитору необхідно провести спеціальні

процедури, задля виявлення закономірностей та кількісних взаємозв'язків між основними чинниками виробництва й обчислити кількісне значення впливу окремих чинників на формування собівартості продукції. Це сприятиме формуванню обґрунтованих висновків та пропозиції щодо використання виявлених резервів нарощування обсягів виробництва й зниження його собівартості.

Правильність застосування обліку виробничих витрат в системі управління можна визначити уже на етапі встановлення його цілей й основних завдань, які, перш за все, полягають в забезпеченні управлінського персоналу підприємства (господарюючого суб'єкта) повною та достовірною інформацією, важливою для контролю за виробничою діяльністю і прийняттям рішень на основі їх результатів. Інформація за кожною статтею витрат показує використання суб'єктом господарювання усіх видів ресурсів, які використовуються у процесі виробництва, тому саме облік витрат відображає, наскільки вартує підприємству виробництво того або іншого виду продукції, а також, на яку величину прибутку він може розраховувати у перспективі. Виходячи із цього, слід підкреслити, що облік витрат на виробництво продукції напряму пов'язаний із ефективністю її виробництва, а також і з кінцевими результатами діяльності управлінського складу.

2.4. Методика відображення прибутку у звітності підприємства

Найважливішим узагальнюючим показником, який характеризує фінансові результати господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є прибуток. Напрямки використання прибутку визначаються власником (власниками) підприємства чи уповноваженим органом відповідно до статуту підприємства.

Порядок використання прибутку Державному підприємстві «Дослідне господарство «Городецьке» затверджується Загальними зборами підприємства

із відповідним погодженням.

Згідно встановлених нормативів за рахунок прибутку насамперед проводяться розрахунки із бюджетом і формуються цільові фонди на підприємстві та покриваються збитки минулих років.

Одержаний підприємством чистий прибуток, що є результатом його господарської діяльності після сплати усіх податкових платежів до бюджету, а також інших платежів, використовується на виплату дивідендів учасникам товариства у розмірах, визначених зборами учасників.

Сума, яка залишається, спрямовується на формування відповідних фондів підприємства: резервного фонду, фонду сплати дивідендів. Крім цих фондів, підприємство, у разі необхідності може формувати інші фонди.

Виходячи із того, що у Балансі містяться дані щодо обсягу активів, зобов'язань й капіталу на певну звітну дату, то користувачам недостатньою інформації для оцінки результативності діяльності підприємства. Тому виникає необхідність заповнення форми № 2 «Звіт про фінансові результати», яка містить відомості про доходи та витрати і на підставі якої можна оцінити ділову активність підприємства.

Таким чином, на відміну від Балансу, у якому відображено сальдо рахунків із обліку активів, зобов'язань й власного капіталу, у вказаному Звіті наводиться інформація про отримані доходи й понесені витрат, а саме: дебетові та кредитові обороти цих рахунків бухгалтерського обліку 7 й 9 класів.

На основі показників Звіту про фінансові результати можна зробити висновки, наскільки успішно функціонує і які джерела фінансування має підприємство від основного виду діяльності або від фінансових чи інвестиційних операцій.

Тому, основним призначенням Звіту про фінансові результати вважається відображення розміру й джерел формування фінансового результату господарювання (прибутку або збитку), що пов'язаний із основною діяльністю суб'єкта господарювання. На основі цього Звіту зацікавлені особи мають змогу

оцінити наскільки ефективно підприємство використовує наявні господарські ресурси або оцінити ступінь ризику недосягнення очікуваних результатів від вкладення коштів в діяльність підприємства.

Слід підкреслити, що Звіт про фінансові результати підприємства є складовим елементом квартальної й річної фінансової звітності. Відповідно зміст, структура та формат даного Звіту регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07 лютого 2013 р. № 73, а для суб'єктів малого підприємництва відображено у П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва».

При цьому, потрібно враховувати вимоги й інших П(С)БО, а саме: 15 «Дохід», 16 «Витрати», 17«Податок на прибуток», 19 «Об'єднання підприємств», 22 «Вплив інфляції», 24 «Прибуток на акцію» та НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність», а також Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою КМ України від 28 лютого 2000 р. № 419.

Згідно із НП(С)БО 1, Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) представляє собою звіт про доходи, витрати, фінансові результати і сукупний дохід. При складанні Звіту про фінансові результати слід дотримуватися правила нарахування й відповідності доходів та витрат, що передбачає порядок визначення фінансового результату звітного періоду як порівняння доходів звітного періоду із витратами, які були понесені задля отримання цих доходів.

Оскільки діяльність підприємства включає операційну (основну й іншу), фінансову і інвестиційну діяльність, то і утворення фінансових результатів в Звіті про фінансові результати підпорядковане цим видам діяльності підприємства. В цьому Звіті відображаються тільки ті доходи та витрати, які відповідають визначеним у національних положеннях критеріям, (стандартах) бухгалтерського обліку. Підґрунтям для складання зазначеного Звіту згідно із НП(С)БО 1 є діючий План рахунків, а саме: дані відповідних рахунків обліку доходів та витрат, а також дані синтетичного й аналітичного обліку (рис. 2.4).

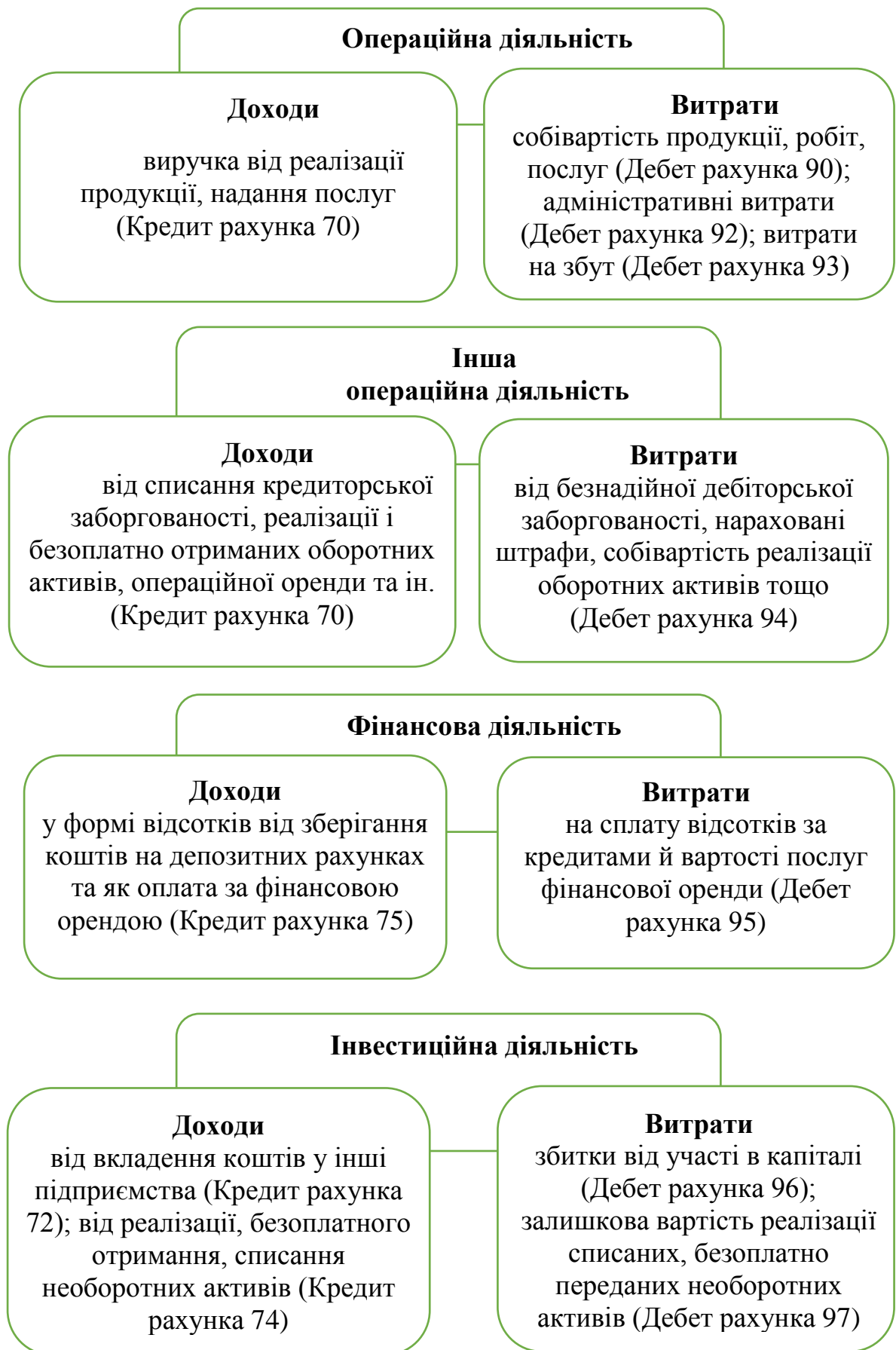

Рис. 2.4. Доходи і витрати різних видів діяльності

Звітним періодом даного Звіту є квартал та календарний рік із 1 січня по 31 грудня включно. Складається він наростаючим підсумком за оборотами номінальних рахунків. Інформація в Звіті наводиться за звітний період і за відповідний попередній період, що позитивним для здійснення фінансового аналізу.

Необхідність складання форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» обумовлюється тим, що цей Звіт:

- 1) надає інформацію щодо активності й результативності діяльності підприємства за певний проміжок часу;
- 2) є основою складання прогнозу щодо діяльності підприємства у перспективі;
- 3) відображає розмір й джерела формування фінансового результату господарювання, складу і структури витрат, які пов'язані з основною діяльністю підприємства.

Основними складовими елементами Звіту про фінансові результати є доходи і витрати, які визначені у НП(С)БО 1, зокрема:

1) доходи – це збільшення економічних вигод у формі надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводять до зростання власного капіталу (окрім зростання капіталу за рахунок внесків власників). Господарські операції, що супроводжуються збільшенням економічних вигод у формі надходжень активів, проте не є доходами підприємства є: сплата заборгованості за внесками до статутного капіталу, додаткові внески за рішенням акціонерів та ін.;

2) витрати – це зменшення економічних вигод у формі вибуття активів чи збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення чи розподілу власниками).

До господарських операцій, що супроводжуються зменшенням економічних вигод у формі вибуття активів, проте не є витратами підприємства необхідно віднести викуп акцій чи їх часток, вилучення вкладів й паїв, розподіл

власного капіталу між власниками, (також нарахування дивідендів й їх виплата) та ін.;

3) сукупний дохід – це зміни у власному капіталі внаслідок господарських операцій чи інших подій (окрім змін капіталу за рахунок операцій з власниками);

протягом звітного періоду

4) інший сукупний дохід – доходи та витрати, що не включені у фінансові результати підприємства;

5) збиток – це перевищення суми витрат над величиною доходу

(Доходи < Витрат = Збиток);

6) прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані із ними витрати (Доходи > Витрат = Прибуток);

7) власний капітал – це частина активів підприємства, яка залишається після виплат його зобов'язань.

Згідно із П(С)БО 15 (п. 6) зазначено, що не є доходами такі надходження від інших осіб:

- суми непрямих податків (податку на додану вартість, акцизів, інших податкових обов'язкових платежів, які підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів);

- суми надходжень за договорами комісії, агентським й іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала та ін.;

- суми наперед оплаченої продукції (товарів, робіт та послуг);

- суми авансів у рахунок оплати продукції (товарів, робіт та послуг);

- суми завдатку під заставу чи у погашення позики, передбаченого відповідним договором;

- надходження, що належать іншим особам;

- надходження від розміщення цінних паперів тощо.

Особливо важливе значення для відображення доходів в бухгалтерському обліку та у фінансовій звітності має класифікація, яка об'єднує їх у групи із

певною метою. Тому, у П(С)БО 15 (пункт 7) визначено наступні групи доходів:

I група – дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг);

II група – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг);

III – інші операційні доходи;

IV група V група – інші доходи.

Не визнаються витратами та не включаються у Звіт про фінансові результати:

- платежі за договорами комісії, агентськими угодами й іншими аналогічними договорами на користь комітента чи принципала та ін.;

- погашення отриманих позик;

- попередня (авансова) оплата запасів, робіт та послуг;

- інші суми зменшення активів чи збільшення зобов'язань, які не відповідають ознакам, приведеним в п. 6 П(С)БО 16;

- витрати, що характеризуються зменшенням власного капіталу згідно до П(С)БО.

Для заповнення форми Звіту про фінансові результати застосовують дані номінальних (тимчасових) рахунків класів 7, 8, 9 Плану рахунків. Для кожного із цих субрахунків доходів передбачено відповідний субрахунок витрат, окрім адміністративних витрат, податку на прибуток та витрат на збут.

У першому розділі Звіту про фінансові результати (статті 2000-2355) відображаються суми отриманих доходів і понесених витрат від різних видів діяльності підприємства.

Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток або збиток) (2190, 2195) визначається як сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу та за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних витрат із урахуванням сум, які наведені в додаткових статтях:

$$\mathbf{ФРод = ВП (ВЗ) + Діо - (АВ + Вз + Віо)} \quad (2.1)$$

де ФРод – фінансовий результат від операційної діяльності,
ВП (ВЗ) – валовий прибуток (збиток),
Діо – інші операційні доходи,
АВ – адміністративні витрати,
Вз – витрати на збут продукції,
Віо – інші операційні витрати.

Фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збиток) (відповідно рядки 2290 і 2295) обчислюється додаванням до прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових й інших доходів (прибутків), фінансових й інших витрат (збитків) із урахуванням сум, які зазначені в додаткових статтях:

$$\mathbf{ФРзд = ФРод + Діфд - Віфд} \quad (2.2)$$

ФРзд – фінансовий результат від звичайної діяльності;
Діфд – доходи від інвестиційної й фінансової діяльності,
Віфд – витрати від інвестиційної та фінансової діяльності.

У другому розділі Звіту («Сукупний дохід» (2400-2465)) відображається інформація щодо іншого сукупного доходу й визначається сукупний дохід підприємства звітного періоду.

Третій розділ даного Звіту («Елементи операційних витрат» (2500-2550)) – відображає відповідні елементи операційних витрат щодо виробництва і збуту, управління й інших операційних витрат), які понесло підприємство у процесі своєї діяльності у звітному періоді, за мінусом внутрішнього обороту, тобто тих витрат, які складають собівартість спожитої самим підприємством продукції (робіт чи послуг). Проте, собівартість реалізованих товарів, запасів в цьому розділі не відображається.

Дані розділу 3 дають змогу проаналізувати структуру витрат на виробництво, управління, збуту й інших операційних витрат за економічними

елементами і застосовуються для складання звіту про рух грошових коштів.

Четвертий розділ Звіту («Розрахунок показників прибутковості акцій» (2600-2650)) використовують лише акціонерні товариства, якщо їх прості акції або потенційні прості акції відкрито продаються й купуються на фондових біржах, включно із товариствами, які перебувають в процесі випуску цих акцій.

При складанні річної бухгалтерської звітності у бухгалтерії досліджуваного підприємства дотримуються таких обов'язкових процесів:

- проведення річної інвентаризації;
- перевірка й уточнення даних синтетичного і аналітичного обліку;
- перевірка взаєморозрахунків із податковими та фінансовими органами;
- перевірка взаєморозрахунків із контрагентами;
- закриття операційних рахунків;
- подання форм річного фінансового звіту;
- оформлення приміток до річного фінансового звіту;
- подання звітності до органів статистики.

Значну цінність в аналізі і прийнятті управлінських рішень має додаткова інформація, яка міститься у фінансовій звітності, а саме коментарі, таблиці, довідки, додаткові показники, які дають змогу краще зрозуміти та більш об'єктивно характеризувати результати діяльності підприємства, відображені у цих формах звітності.

Вся додаткова аналітична інформація бухгалтерської звітності, як правило, поділяється на дві основні групи. До аналітичної інформації фінансового характеру входять дані, виражені у грошовому виразі. Ця інформація характеризує фінансовий стан підприємства.

До аналітичної інформації нефінансового характеру відносять будь-які дані в натуральних одиницях (дані про урожайність, поголів'я, кількість працівників тощо).

Висновки до розділу 2

Реформування бухгалтерського обліку загалом й обліку доходів, витрат та фінансових результатів зокрема, торкнулося не лише термінології, але й порядку визнання доходів та витрат, їх оцінювання, класифікацій, накопичення на рахунках, закриття, формування й розподілу прибутку та ін. Це зумовило появу низки проблемних питань фінансового обліку доходів, витрат та фінансових результатів у рамках системного підходу.

Розширення вибору бази розподілу загальновиробничих витрат як у межах самого підприємства, так і між його відокремленими структурними підрозділами й запровадження альтернативності щодо віднесення загальновиробничих витрат до постійних і змінних викликає труднощі у встановленні причинно-наслідкових зв'язків між витратами та їх чинником із метою розподілу і включення у собівартість. У нормативних документах відсутні єдині підходи щодо розподілу загальновиробничих витрат на змінні й постійні і визначення нормальної потужності підприємства. У зв'язку із значною часткою у собівартості загальновиробничих витрат, оцінювання оптимальної величини фінансового результату може призвести до необґрунтованих та помилкових висновків.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДОСЛІДНЕ ГОСПОДАРСТВО «ГОРОДЕЦЬКЕ»

3.1. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Ефективність діяльності суб'єкта господарювання у значній мірі залежить від того, наскільки він швидко і правильно може адаптуватися до сучасних відносин.

У даних умовах особливої актуальності й необхідності набуває аналіз фінансових результатів, тому що основною умовою життєдіяльності та успішного функціонування підприємства, основою його ефективного розвитку в конкурентному середовищі є стабільність.

Крім цього, аналіз фінансових результатів діяльності підприємств є важливою складовою фінансового менеджменту. Користувачі фінансової звітності господарюючого суб'єкта застосовують методи фінансового аналізу з метою прийняття управлінських рішень, які спрямовані на збільшення прибутку та забезпечення стабільності фінансового стану. В сучасних умовах господарювання для фінансування виробничої діяльності суб'єктами господарювання досить часто використовується залучений капітал, тому особливого значення набуває якісний аналіз й об'єктивне оцінювання фінансових результатів діяльності і для зовнішніх користувачів: комерційних банків, податкових органів, фінансових органів та акціонерів. Прийняття рішення інвестором щодо фінансування виробничої діяльності підприємства чи рішення банків щодо надання кредитних коштів базується також на аналізі фінансових результатів діяльності підприємства. Для власника (керівника) оцінювання фінансових результатів має особливе значення як інформаційна база щодо потенційних можливостей збільшення прибутку або виявлення причин збитковості.

Під аналізом фінансових результатів діяльності слід розуміти комплекс злагоджених дій щодо опрацювання результатів практичної роботи суб'єкта господарювання за певний період, для визначення ступеня ефективності споживання усіх ресурсів, пошук можливих недоліків в управлінні й надання потрібної інформації для оперативного управління з метою підвищення результативності підприємницької діяльності.

Насамперед, аналіз фінансових результатів передбачає вивчення їх динаміки і складу (табл.3.1.).

Таблиця 3.1.

**Динаміка фінансових результатів підприємства ДП «ДГ
«Городецьке» за 2020-2021 рр.**

(млн. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Валовий прибуток (збиток)	1316,0	1613,0	297,0	22,6
2. Фінансовий результат від операційної діяльності	6,0	27,0	21,0	350,0
3. Доходи від іншої діяльності	-	-	-	-
4. Витрати від іншої діяльності	-	-	-	-
5. Фінансовий результат до оподаткування	6,0	27,0	21,0	350,0
6. Податок на прибуток	-	-	-	-
7. Чистий прибуток (збиток)	6,0	27,0	21,0	350,0

У процесі аналізу динаміки фінансових результатів підприємства ДП «ДГ «Городецьке» за 2020-2021 рр. було виявлено, що валовий прибуток збільшився на 297,0 млн. грн. або ж 22,6%. Фінансовий результат від операційної діяльності у 2020 році становив 6,0 млн. грн., а у 2021 році – 27,0 млн. грн. (на 21,0 млн. грн. або у 3,5 рази більше). Доходів і витрат від іншої діяльності не виявлено. Фінансовий результат до оподаткування в звітному році склав 27,0 млн. грн., що на 21,0 млн. грн. або у 3,5 рази більше, ніж у попередньому році. Податок на прибуток підприємство не сплачує. Чистий прибуток у 2020 році

становив 6,0 млн. грн., а у 2021 році він склав 27,0 млн. грн., що на 21,0 млн. грн. або у 3,5 рази більше.

Таблиця 3.2

**Показники фінансової стійкості підприємства ДП «ДГ «Городецьке»
за 2021 рік**

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
1. Коефіцієнт автономії	0,49	0,45	-0,04
2. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу	1,03	1,20	0,17
3. Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу	0,00	0,00	0,00
4. Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,54	0,73	0,19
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	-0,92	0,65	0,27
6. Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом	-1,13	-2,92	-1,79
7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5,94	8,35	2,41
8. Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,03	0,43	0,40
9. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,52	0,61	0,09

В ході аналізу показників фінансової стійкості (табл.3.2) підприємства ДП «ДГ «Городецьке» за 2021 рік було встановлено, що коефіцієнт автономії на початок року був 0,49, а на кінець – 0,45 (на 0,04 менше). Коефіцієнт співвідношення позиченого та власного капіталу на кінець року склав 1,20, що на 0,17 більше, ніж на початок року. Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу розрахунку не визначався, оскільки не було довгострокового залучення капіталу. Коефіцієнт маневрування власного капіталу на початок року становив 0,54 й протягом року зріс на 0,19. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом на кінець періоду склав -0,65, що на 0,27 більше, ніж на початку року. Коефіцієнт

забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом на початок періоду становив -1,13, а на кінець – -2,92 (на 1,79 більше). Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець періоду змінився від початкового показника на 2,41 і становив 8,35. Коефіцієнт проміжної ліквідності на початок року становив 0,030, а на кінець відповідно 0,43 (на 0,40 більше). Коефіцієнт загальної ліквідності протягом року збільшився на 0,09 та становив 0,61.

Таблиця 3.3

Динаміка показників рентабельності ДП «ДГ «Городецьке» за 2020-2021 рр.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23147,00	40763,00	17616,00	176,10
2. Валовий прибуток (збиток)	1316,00	1613,00	297,00	122,57
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	6,00	27,00	21,00	450,00
4. Прибуток до оподаткування	6,00	27,00	21,00	450,00
5. Чистий прибуток (збиток)	6,00	27,00	21,00	450,00
6. Середньорічна вартість активів	94899,50	119906,00	25006,50	126,35
7. Середньорічна вартість власного капіталу	46585,50	56227,00	9641,50	120,70
8. Середньорічна вартість основних засобів	8231,00	8192,00	-39,00	99,53
9. Середньорічна вартість матеріальних оборотних активів	20889,00	15327,50	-5561,50	73,38
10. Собівартість проданої продукції	21831,00	39150,00	17319,00	179,33
11. Витрати операційної діяльності	20990,00	30310,00	9320,00	144,40
12. Рентабельність активів	0,01	0,02	0,01	200,00
13. Економічна рентабельність	0,01	0,02	0,01	200,00
14. Фінансова рентабельність	0,01	0,05	0,04	500,00
15. Рентабельність реалізації у % до доходу	5,69	3,96	-1,73	69,60
16. Рентабельність реалізації у % до витрат	6,03	4,12	-1,91	68,33
17. Рентабельність операційної діяльності за собівартістю	0,03	0,09	0,06	300,00

В ході аналізу динаміки показників рентабельності (табл.3.3) ДП «ДГ «Городецьке» за 2020-2021 рр. було виявлено, що дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) і валовий прибуток зріс 17616,00 тис. грн. або 76,10%

і 297,00 тис. грн. або 22,57 % та становили 40763,00 тис. грн. і 1613,00 тис. грн. відповідно. Фінансовий результат від операційної діяльності, прибуток до оподаткування й чистий прибуток у системі господарювання даного підприємства наразі є тотожними поняттями та в 2020 році становили 6,00 тис. грн., а у 2021 році – 27,00 тис. грн. (на 21,00 тис. грн. або 350,00% більше). Середньорічна вартість активів у 2021 році становила 119906,00 тис. грн., що на 25006,50 тис. грн. більше, ніж у попередньому. Середньорічна вартість власного капіталу протягом цього періоду збільшилась на 9641,50 тис. грн. або 20,70%, середньорічні вартості основних засобів і матеріальних оборотних активів протягом 2020-2021 рр. зменшились на 39,00 тис. грн. або ж 0,47% та 5561,50 тис. грн. або 26,62% відповідно. Собівартість проданої продукції в 2021р. становила 39150,00 тис. грн., що на 17319,00 тис. грн. або 79,33% більше ніж у попередньому році. Витрати операційної діяльності протягом даного періоду збільшились на 9320,00 тис. грн. або 44,40%. Рентабельність активів в 2021 році в порівнянні з 2020 роком збільшилась на 0,01% або ж 100,00% та становили 0,02%. Економічна і фінансова рентабельності в 2021 році також зросли відповідно на 0,01% або 100,00% й на 0,04% або 400,00% відповідно та становлять 0,02% і 0,05%. Рентабельність реалізації у відсотках до доходу в 2020 році становила 5,69 %, а в 2021 – 3,96 % (що на 1,73% менше). Рентабельність реалізації до витрат у відсотках також зменшилась на 1,91% і склала 4,12%. Рентабельність операційної діяльності за собівартістю у 2021 році становила 0,09%, що на 0,06% більше, ніж у попередньому році.

В ході аналізу динаміки рентабельності власного капіталу (табл.3.4.) ДП «ДГ «Городецьке» за 2020-2021 рр. було виявлено, що дохід від реалізації продукції і чистий прибуток зросли на 17616,00 тис. грн. або 76,10% та 21,00 тис. грн. або у 3,5 рази відповідно та становили 40763,00 тис. грн. і 27,00 тис. грн. Середньорічна вартість активів в 2020 році становила 94899,50 тис. грн., у 2021 році відповідно 119906,00 тис. грн. (на 25006,50 тис. грн. або +26,35%).

Середньорічна вартість власного капіталу в 2021 році склала 56227,00 тис. грн., що на 9641,50 тис. грн. або 20,70% більше, ніж в попередньому.

Таблиця 3.4

**Динаміка рентабельності власного капіталу ДП «ДГ «Городецьке»
за 2020-2021 рр.**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Дохід від реалізації продукції, (тис. грн.)	23147,00	40763,00	17616,00	176,10
2. Чистий прибуток, (тис. грн.)	6,00	27,00	21,00	450,00
3. Середньорічна вартість активів, (тис. грн.)	94899,50	119906,00	25006,50	126,35
4. Середньорічна вартість власного капіталу, (тис. грн.)	46585,50	56227,00	9641,50	120,70
5. Рентабельність власного капіталу, %	0,01	0,05	0,04	500,00
6. Прибутковість реалізації, %	6,03	4,12	-1,91	68,33
7. Коефіцієнт оборотності активів	0,24	0,34	0,10	141,67
8. Коефіцієнт координації активів і власного капіталу	0,49	0,47	-0,02	95,92

Рентабельність власного капіталу протягом вказаного періоду зросла на 0,04%. Прибутковість реалізації в 2020 році становила 6,03%, а в 2021 році на 1,9% менше – 4,1%. Коефіцієнт оборотності активів в 2021 році становив 0,34, що на 0,10 (41,67% більше, ніж у попередньому). Коефіцієнт координації активів та власного капіталу протягом вказаного періоду зменшилася на 0,02 та становив 0,47.

3.2. Аналіз чинників впливу на рентабельність підприємства

Прибуток як один із найважливіших показників результативності діяльності підприємства характеризує абсолютний ефект його діяльності, однак не враховує використаних у процесі виробництва ресурсів, тому його необхідно доповнити показником рентабельності. Ступінь прибутковості суб'єкта господарювання якраз і характеризує рентабельність.

Під рентабельністю розуміють вартісний показник, який характеризує рівень віддачі витрат чи ступінь використання ресурсів, використаних у процесі виробництва та реалізації продукції. Суб'єкт господарювання вважається рентабельним, якщо величини виручки достатньо не лише для покриття витрат на виробництво, але й для створення прибутку.

Отже, рентабельність характеризує ефективність роботи господарюючого суб'єкта і вказує на здатність підприємства нарощувати свій капітал.

Показники рентабельності описують фінансові результати і дохідність виробничої, підприємницької, інвестиційної напрямків діяльності та окупність витрат. Ці показники більш детально, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати виробничої діяльності підприємства, тому що їх розмір описує співвідношення ефекту щодо наявних чи використаних ресурсів. Використовують їх з метою оцінювання діяльності підприємства і в ролі інструмента в інвестиційній політиці і ціноутворенні.

Зростання чи зменшення будь-якого показника рентабельності залежить від багатьох чинників, насамперед, від удосконалювання системи управління виробництвом, зростання ефективності використання ресурсів підприємствами, стабільності і своєчасності розрахунків й системи розрахунково-платіжних відносин із банками, державою, постачальниками і покупцями.

Найважливішими чинниками зростання прибутку є збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, упровадження елементів науково-технічних розробок, зростання продуктивності праці і зниження собівартості, а також покращення якості продукції.

Як основне джерело грошових нагромаджень в підприємствах і організаціях розглядається виручка від реалізації продукції, а саме та її частина, яка залишається у підприємстві за виключенням матеріальних, трудових й грошових витрат на виробництво і реалізацію продукції. Виходячи із цього, Основним завданням кожного суб'єкта господарювання є одержання максимального розміру прибутку при витраті мінімуму матеріальних, трудових

й грошових засобів, тобто за умов суворого режиму економії коштів та найбільш ефективного їх використання. Виконання поставлених завдань дасть змогу суб'єкту господарювання забезпечити підвищення рентабельності власного виробництва, тому аналіз чинників впливу на рентабельність є особливо актуальним.

Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва суб'єкта господарювання та відображає кінцеві результати господарської діяльності і розраховується як відношення загальної суми прибутку до середньорічної вартості основних засобів й нормованих оборотних коштів. Види рентабельності і їх призначення визначаються в процесі аналізу роботи підприємства. Вони є відносними показниками, на основі яких можна відобразити прибутковість підприємства відносно усіх витрат, необхідних для отримання цього прибутку. Найчастіше ці показники виражаються у відсотках чи коефіцієнтах.

На практиці виділяють два види рентабельності:

– рентабельність, яка обчислюється на основі загального прибутку підприємства;

– рентабельність, яка визначається на основі показника чистого прибутку.

Таким чином, рентабельність як відносна величина характеризує кінцеві фінансових результати роботи підприємства. Вона описує дохідність підприємства із різних позицій та у відповідності із інтересами учасників економічного процесу. Показники рентабельності дають змогу оцінювати результативність вкладених ресурсів. В практичній роботі виділяють наступні основні групи показників:

- ✓ рентабельність продукції;
- ✓ рентабельність активів;
- ✓ рентабельність власного капіталу;
- ✓ рентабельність реалізації (валова, операційна, чиста рентабельність реалізації) [39, с. 101].

Показник рентабельності продукції визначається як по всій реалізованій продукції, так і по її окремих видах. Відношення прибутку від реалізації продукції до витрат на її виробництво й реалізацію характеризує рентабельність усієї продукції.

Рентабельність усієї реалізованої продукції можна розрахувати:

- ✓ відношенням прибутку від реалізації товарної продукції до отриманої виручки від реалізації продукції;
- ✓ відношенням загальної суми прибутку до виручки від реалізації продукції;
- ✓ відношенням чистого прибутку до загальної суми виручки від реалізації продукції.

Показники рентабельності усієї реалізованої продукції дають характеристику щодо ефективності поточних витрат підприємства та прибутковості реалізованої продукції.

Рентабельність окремих видів продукції, в першу чергу, залежить від ціни, за якою продукція відпускається споживачеві, та її собівартості.

Рентабельність активів або економічна рентабельність описує величину прибутку, який створюється усіма активами підприємства, що перебувають у використанні відповідно до балансу підприємства і розраховується за такою формулою:

$$Ra = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування}}{\text{Валюта балансу}}$$

Рентабельність власного капіталу або фінансова рентабельність описує рівень прибутковості вкладеного власного капіталу у це підприємство, тому найбільшу зацікавленість викликає у наявних та потенційних власників, а також акціонерів; він є одним із основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень характеризує верхню межу дивідендних виплат:

$$P_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$$

Рентабельність реалізації – це показник, який визначається відношенням суми прибутку від реалізації продукції до загальної величини отриманої виручки. Інформація для його визначення отримується із бухгалтерського балансу. Рентабельність реалізації характеризує ту величину прибутку, яку отримує підприємство із кожної гривні реалізованої продукції:

$$P_r = \frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Виручка від реалізації}}$$

Показник рентабельності реалізації використовується як основний індикатор з метою для оцінки фінансової ефективності для підприємств, які мають порівняно незначні обсяги основних засобів та власного капіталу.

Рентабельність реалізації характеризує найважливіший аспект діяльності суб'єкта господарювання, а саме, реалізацію основної продукції. Якщо величина прибутку характеризує абсолютний ефект діяльності, то рентабельність вказує на міру цієї ефективності, відносний рівень або прибутковості підприємства, або реалізованої продукції. У загальній вигляді показник рентабельності визначають відношенням прибутку до витрат або використаних у господарській діяльності ресурсів (капіталу).

У перший рік роботи рентабельність підприємства, зазвичай, дуже низька, проте у наступні декілька років спостерігається її зростання. Із часом її значення рентабельності стабілізується, і пізніше може зменшуватись. Однією із причин зростання показника рентабельності може бути нарощування обсягів виробництва.

Ці показники рентабельності більшою мірою пов'язані із ростом витрат на виробництво, а також із витратами на матеріальну й сировинну складову, і напряду впливають на розмір собівартості продукції, а ,відповідно, і на

прибуток. Це пов'язано із тим, наскільки раціонально та економічно витрачаються матеріальні ресурси, адже питома вага матеріальних витрат в складі собівартості є високою і коливається в межах від 60 до 90% [48, с. 94].

Рівень прибутковості найбільш якісно описують показники рентабельності, що характеризують рівень віддачі витрат чи ступінь використання наявних ресурсів в процесі виробництва і реалізації товарів, робіт чи послуг. Зростання показників рентабельності підприємства значною мірою залежить від збільшення чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства після сплати усіх податків. Тому що в умовах ринкової економіки чистий прибуток є важливою складовою для економічного і соціального розвитку підприємства. З метою підвищення рентабельності підприємства необхідно й збільшувати прибуток [33, с. 56].

Достатній рівень прибутку та рентабельності дозволяє вирішувати цілий комплекс завдань, що впливає на стабільність й ефективність їх бізнесу. Проте можливість отримання достатнього рівня прибутку є складною проблемою, оскільки залежить від впливу значної кількості чинників, які можуть бути згруповані як чинники зовнішнього середовища (або об'єктивні) та чинники внутрішнього середовища (суб'єктивні).

До чинників зовнішнього середовища відносять економічну ситуацію в державі, рівень інфляції, характер конкурентної боротьби, кон'юнктуру ринку, співвідношення між попитом й пропозицією на продукцію чи послуги підприємства, податкову й кредитну політику всередині держави, політику комерційних банків, встановлені тарифи на товари й послуги, які надаються іншими підприємствами, ціна на сировину тощо.

Ряд із перерахованих чинників напряму впливають на величину прибутку, інші опосередковано через товарообіг чи витрати виробництва й обігу. До внутрішніх чинників відносять: організацію і форму господарювання підприємства, націнки на сировину, продукти чи послуги, рівень технічної оснащеності підприємства, рівень механізації праці, прогресивність техніки і

обладнання, ступінь і характер впровадження технологічних процесів та їх ефективність, рівень продуктивності праці, обсяг й структура виготовленої продукції, наданих послуг, сума й склад витрат виробництва та обігу, в тому числі співвідношення між змінними та постійними витратами, обсяг активів, їх структура, віддача та інші чинники.

До основних напрямків підвищення рівня рентабельності підприємств слід віднести:

- ✓ здійснення глибоких маркетингових досліджень і вивчення прогнозу кон'юнктури ринку;
- ✓ встановлення своєї ніші на ринку споживачів власної продукції та послуг;
- ✓ збільшення виручки підприємства.

Зростанню рентабельності підприємства сприяє впровадження прогресивних технологій у галузі організації управління, виробництва та обслуговування споживачів товарів й послуг; удосконалення організації якості обслуговування; покращення технічної оснащеності та продуктивності праці; впровадження прогресивних інформаційних технологій; застосування режиму економії; стимулювання збуту власної продукції; удосконалення системи організації і оплати праці та підвищення мотивації праці тощо.

3.3. Аналіз резервів зростання рентабельності діяльності підприємства

Рівень прибутковості суб'єкта господарювання найбільш точно відображають показники рентабельності, які описують рівень віддачі витрат й частку використання наявних ресурсів в процесі виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг. Зростання показників рентабельності підприємства у значній мірі залежить від збільшення чистого прибутку, який залишається після сплати податків у розпорядженні підприємства.

Для постійного забезпечення зростання прибутку, необхідно шукати невикористані можливості його збільшення (резерви зростання).

Резерви зростання прибутку можуть бути отримані внаслідок:

- ✓ зростання обсягів виробництва продукції (робіт, послуг);
- ✓ зниження витрат на виробництво й реалізацію продукції;
- ✓ економії та раціонального використання грошових коштів на оплату праці працівників;
- ✓ впровадження досягнень інноваційного розвитку, внаслідок чого підвищується продуктивність праці.

Резерви зростання рівня рентабельності, зазвичай, групуються за трьома напрямками:

1. зниження собівартості певних видів продукції (зниження матеріаломісткості, трудомісткості, зростання фондівіддачі, скорочення штату працівників);

2. збільшення прибутковості підприємства за рахунок збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, покращення структури та якості продукції;

3. Збільшення величини кінцевого балансового прибутку у результаті зниження собівартості реалізованої продукції та усунення втрат від іншої діяльності й нереалізаційних заходів.

Основні шляхи резервів зростання величини прибутку й рентабельності пов'язані із напрямками господарювання підприємства, тому важливим для Державного підприємства «Дослідного господарства «Городецьке» є ретельне вивчення масштабів дії, форм контролю й використання найбільш суттєвих внутрішніх й зовнішніх чинників ефективності на усіх рівнях управління діяльністю підприємства.

Основні внутрішні та зовнішні чинники підвищення ефективності діяльності Державного підприємства «Дослідного господарства «Городецьке»:

1. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації й інформаційних технологій, які справляють значний вплив на рівень та динаміку ефективності виробництва продукції підприємства;

2. Матеріали й енергія позитивно впливають на рівень ефективності, у випадку, коли вирішуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості і енергоємності продукції, удосконалюється управління запасами матеріальних ресурсів та джерелами постачання;

3. Вироблена підприємством для реалізації продукція повинна появитися на ринку у потрібному місці, в потрібний час і за прийнятною для споживача ціною. У цьому аспекті суб'єкт господарювання повинен стежити, щоб уникати будь-яких організаційних й економічних перешкод на шляху між виробництвом продукції і окремими стадіями маркетингових процесів.

4. Головним джерелом й визначальним чинником збільшення ефективності виробничої діяльності є працівники (управлінці, менеджери, спеціалісти, працівники). Професійні якості працівників, підвищення їх продуктивності праці зумовлюються в основному діловим мотиваційним механізмом, підтриманням сприятливого позитивного мікроклімату у трудовому колективі підприємства.

5. Організація та система. Згуртованість трудового колективу, раціональний розподіл відповідальності, відповідні норми управління спонукають ефективній організації діяльності підприємства, що забезпечує потрібну специфікацію і координацію управлінських процесів, і в результаті, - вищий рівень ефективності будь-якої виробничо-господарської системи.

6. Досконаліші методи роботи в умовах переважання трудомістких процесів виступають достатньо перспективним задля забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства. Удосконалення методів праці передбачає систематичний, комплексний аналіз стану робочих місць і їхню атестацію, підвищення кваліфікації працівників, узагальнення й використання накопиченого позитивного досвіду.

7. Державна соціальна та економічна політика у значній мірі впливає на ефективність суспільного виробництва. Головними елементами сучасної державної політики у цій сфері є: діяльність владних структур; законодавча база; фінансові інструменти (заходи, стимули); правила й нормативи щодо регулювання доходів та оплати праці, контроль за цінами, ліцензування окремих видів діяльності та ін.

8. Структурні зміни у суспільстві також значним чином впливають на показники ефективності господарювання. Найбільш впливовими вважаються структурні зміни економічного і соціального характеру. Окремі із них відображаються на складі та технічному рівні основних фондів, масштабах виробництва і діяльності, складі працівників за ознаками статі, віку, освіченості, кваліфікації тощо.

Резерви зростання прибутку та рентабельності практично невичерпні, оскільки продовжується розвиток науки й техніки, удосконалюються форми та методи організації виробництва й праці. І тільки вміле застосування усієї системи перелічених чинників здатне забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва у ДП «Дослідне господарство «Городецьке».

Тому, лише запровадивши вказані заходи, вдасться реалізувати резерви покращення діяльності у ДП «Дослідне господарство «Городецьке». Слід підкреслити, що основними джерелами резервів збільшення величини прибутку є збільшення обсягів реалізації, зниження собівартості продукції, покращення якості товарної продукції, пошук нових більш вигідних ринків збуту.

З метою визначення резервів зростання прибутку за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції потрібно резерв росту обсягу реалізації продукції помножити на фактичне значення балансового прибутку в розрахунку на одиницю продукції відповідного видує.

У досліджуваному підприємстві зростання обсягів виробництва можна досягнути:

- ✓ внаслідок впровадження заходів інноваційного розвитку;

- ✓ збереження і створення додаткових робочих місць;
- ✓ зростання продуктивності праці на основі її інтенсифікації, тобто суміщення професій, впровадження науково-обґрунтованої організації праці, підвищення кваліфікації, використання передового досвіду;
- ✓ покращення використання робочого часу за рахунок скорочення цілоденних та внутрішньо змінних втрат й непродуктивних втрат;
- ✓ збільшення сукупного попиту на вироблену продукцію (послуги).

Резерви зростання прибутку за рахунок зменшення виробничої собівартості визначаються таким способом: виявлений резерв зниження витрат збільшується на можливий обсяг реалізації із урахуванням резервів його росту.

Зниження собівартості у досліджуваному підприємстві можна досягти за рахунок:

- ✓ зниження величини прямих матеріальних витрат на виробництво продукції;
- ✓ зменшення непродуктивних виплат заробітної плати по основним виробничим працівникам;
- ✓ дотримання запланованих розмірів витрат на утримання та експлуатацію машин, обладнання та ін.;
- ✓ усунення понадпланових й непродуктивних виплат в складі загальногосподарських витрат;
- ✓ ліквідації втрат від виробництва неякісної продукції.

Таким чином, використання резервів зниження собівартості продукції, які є у розпорядженні ДП «Дослідне господарство «Городецьке» забезпечить зниження рівня витрат на 1 гривню товарної продукції і в результаті призведе до підвищення рентабельності продукції.

Особливе значення задля забезпечення умов зростання прибутку й рентабельності має якість їх планування, який являє собою складний та багатогранний процес, що включає глибокий економічний аналіз виробничих та

фінансових показників, а також досягнення максимальної узгодженості із кількісними й якісними показниками запланованого випуску продукції, її собівартості і реалізації, використання наявних резервів збільшення виробництва продукції та зниження виробничих витрат.

Значної уваги на стадії планування прибутку і в процесі повсякденно контролю за виконанням плану прибутку повинно стати виявлення зайвих для виробничих потреб запасів товарно-матеріальних ресурсів, насіння, кормів, матеріалів, інструментів та інших цінностей. Вкладені в такі активи фінансові ресурси значно уповільнюють обіговість коштів, і, як правило, знижують рентабельність виробництва.

Слід відмітити, що підприємству необхідно ретельно відшукувати усі можливі шляхи щодо удосконалення виробництва та підвищення конкурентоздатності своєї продукції, що у результаті сприятиме зростанню рентабельності господарської діяльності підприємства загалом.

Висновки до розділу 3

В ринкових умовах проблема ефективності виробництва є вирішальною для будь-якої галузі економіки. Однак ефективність в кожній галузі має свою специфіку. Найважливішими чинниками зростання економічної ефективності у сільськогосподарському виробництві є його переведення на сучасну індустріальну основу, впровадження інноваційних ідей, активізація інвестиційної діяльності та ін.

Актуальними завданнями підвищення ефективності аграрного виробництва є встановлення паритетних цін на витратні матеріальні ресурси й на сільськогосподарську продукцію із врахуванням фактичних витрат виробництва, що дозволить у певній мірі вирівняти норму рентабельності різних галузей економіки країни й усунути несправедливо високий рівень прибутковості окремих із них, запровадити рівні можливості отримання чистого доходу, забезпечити ріст обсягів виробництва та його ефективності.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження спрямоване на вивчення питань організації обліку й аналізу фінансових результатів діяльності та розподілу прибутку в Державному підприємстві «Дослідне господарство «Городецьке» із метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. За його результатами нами сформовано наступні висновки й пропозиції:

1. Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його розвиток. В системі джерел формування фінансових ресурсів підприємства прибуток виділяється своєю сталою відтворюваністю. Значна частка, яку займає прибуток загалом у всіх ресурсах, пояснюється тим, що величина прибутку підприємства напряду взаємопов'язана із потребами в інвестуванні. Тому, якщо підприємство одержує недостатньо високі прибутки, то виникає потреба залучення коштів із зовнішніх джерел.

2. У процесі розподілу прибутку і визначенні основних шляхів його використання, перш за все, потрібно звернути увагу на стан конкурентного середовища, який може створювати негативний вплив на розширення і відновлення виробничого потенціалу. Задля цього і визначаються частки відрахувань від прибутку у відповідні фонди (наприклад, виробничого розвитку), ресурси яких призначені для фінансування капітальних інвестицій, збільшення оборотних засобів, здійснення науково-дослідної діяльності, упровадження новітніх технологій виробництва і переходу на прогресивні методи праці.

3. На основі аналізу основних техніко-економічних показників Державного підприємства «ДГ «Городецьке» за досліджуваний період встановлено зменшення середньої кількості працівників на одного працівника. Середня заробітна плата у підприємстві зросла на 1540,00 грн. становила у

2021 році 7100,00 грн., або 27,7 %. Відповідно до збільшення середньої заробітної плати зріс фонд оплати праці на 30,2 %.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за аналізований період збільшився на 76,1 % , собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 79,3 %. Чистий прибуток у 2021 році в порівнянні із попереднім періодом зріс на 21,00 тис. грн., що характеризує високу ефективність діяльності цього підприємства.

4. З метою удосконалення обліку доходів, витрат і фінансових результатів вважаємо за необхідне класифікувати прибутки (збитки) за продуктивним і правовим аспектом. У рамках продуктивного аспекту потрібно виділити такі ознаки: види діяльності, джерела формування, структурний підрозділ і період формування фінансових результатів, а в рамках правового аспекту – методика розрахунку, відповідність щодо плану, вид оцінки, спосіб використання, особливості оподаткування.

5. Розглянувши основні підходи до визначення витрат виробництва та принципи організації обліку витрат, нами виділено основні проблеми організації обліку на підприємстві. Слід відмітити, що правильно налагоджений облік витрат та своєчасний контроль за їх формуванням й оперативний аналіз мають особливе значення для ефективного управління витратами підприємства, а застосування додаткових рахунків обліку загально-виробничих витрат з метою деталізації їх розподілу на постійні і змінні, використання чіткої класифікації й розмежування між ними дозволить удосконалити облік витрат на підприємстві.

6. На сьогодні фінансова звітність в нашій країні завдяки створенню спільних підприємств, виходу українських підприємств на зовнішні ринки та розширенню зовнішньоекономічних зв'язків стала є елементом інфраструктури ринкової економіки та засобом комунікації. Відсутність своєчасної, якісно складеної, достовірної інформації робить неможливим управління підприємством. Таким чином, фінансова звітність є однією із важливих елементів інформаційного забезпечення, яка пов'язує суб'єкт господарювання із

суспільством й діловими партнерами та ґрунтується на узагальнені інформації бухгалтерського обліку підприємства й підтверджується результатами діяльності.

Цілі звітності досягаються не тільки при умови одержання на її основі повної, неупередженої й достовірної інформації щодо поточного стану і результатів діяльності підприємства, а й при отриманні можливості спрогнозувати подальший напрямок розвитку підприємства.

7. Фінансово-економічні показники діяльності господарюючих суб'єктів є основою для формування фінансової звітності і практичного оцінювання інших показників: ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості. Вони є важливим інформаційним базисом щодо прийняття ефективних управлінських рішень як для зовнішніх, так і внутрішніх зацікавлених осіб. Слід наголосити, що недостатньо вирішеними у цій сфері залишаються питання щодо адаптації облікової політики до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності, прийняття на законодавчому рівні сутності поняття "фінансовий результат", а також пошук резервів збільшення прибутковості підприємств.

8. Зростання рівня рентабельності можливе за рахунок збільшення обсягів випуску продукції, зменшення витрат на її виробництво та реалізацію, зростання рівня цін на продукцію, економії й раціонального використання грошових засобів на оплату праці працівників й усіх видів ресурсів, впровадження сучасних досягнень науково-технічного прогресу, покращення якості виробленої продукції, розширення асортименту, зменшення трудомісткості і матеріаломісткості, збільшення рівня фондівіддачі, скорочення залишків готової продукції, зменшення адміністративних витрат, удосконалення системи управління виробництвом та ін.

9. Для підвищення рівня рентабельності на підприємстві необхідно проводити заходи у такому порядку: організаційні (вдосконалення виробничої й організаційної структури, диверсифікація й реструктуризація виробництва); технічні (оновлення матеріально-технічної та технологічної бази, підвищення

якості продукції, переозброєння виробництва,); економічні (вдосконалення тарифної системи, форм та системи оплати праці, збільшення оборотності оборотних засобів).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
2. Белова І. М. Особливості розвитку управлінського обліку в системі управління. Молодий вчений : наук. журнал. Херсон, 2015. № 2 (17). С. 937-940.
3. Белова І. М. Теоретичні основи облікової політики. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 2(1). С. 84-90.
4. Белова І.М., Семенишена Н.В. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2018. № 3-4. С. 7–15.
5. Бородкін О. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов. Бухгалтерський облік і аудит. 2008. № 4. С.14-23.
6. Брик М. Оцінка біологічних активів та особливості визначення фінансового результату аграрних підприємств регіону. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2017. Вип. 22. С. 56-60.
7. Вагазова Г.Р., Лукьянова Е.С. Сущность финансовых результатов деятельности предприятия. Молодой ученый. 2015. № 11.3. С. 13- 15.
8. Гудзенко Н.М., Григораш М.В. Облік і місце фінансових результатів у звітності підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 29(2). 2018. Херсон. С. 158-160.
9. Дем'яненко М. Я. Фінансові чинники формування доходів у сільському господарстві. Економіка АПК. 2008. №5. С. 18-20.
10. Дубініна М.В. Управління інформаційною системою обліку фінансових результатів діяльності аграрних підприємств. Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2015. № 1 (55). С. 83-85.
11. Есмаганбетова Ж. Финансовая отчетность. Бухучет на практике. 2012. №3. С.54-57.
12. Зятюк Н.В. Теоретико-методологічні аспекти стратегії забезпечення прибутковості підприємства. Культура народів Причорномор'я. 2016. № 154. С. 27–31
13. Ковалев В.В. Прибыль: доходы к определению и идентификации. М. : Экономика, 2013. 340 с.
14. Костецький Я. І. Менеджмент витрат у сільському господарстві. Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. Хмельницький, 2009. № 3. С. 119-121.
15. Костецький Я. І. Особливості аналізу фінансового стану аграрного підприємства. Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. Вип. 256. С. 392-398.

16. Костецький Я. І. Прибуток як основне джерело стабільності розвитку сільськогосподарських підприємств. Економічний аналіз. Тернопіль, 2015. Т. 19, № 2. С. 85-90.
17. Костецький Я. І. Управління витратами – запорука успіху. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. Тернопіль : Економічна думка, 2007. Вип. 12. С. 125-130.
18. Кравчук Н. О. Ділова репутація як чинник розвитку підприємства. Збірник тез доповідей студентів на науковій конференції «Науково-дослідна робота студентів: формування особистості майбутнього вченого, фахівця високої кваліфікації». Тернопіль, 2011. С. 111 - 112.
19. Кравчук Н. О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу підприємства. Інноваційна економіка. 2013. № 8.– С. 117-120.
20. Кучеркова С.О. Визначення фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах згідно П(С)БО 30 “Біологічні активи”. Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи: Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 жовтня 2006 р. Київ: “Юр-Агро-Веста”, 2006. С. 92-93.
21. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. Посібник. К. : КНЕУ, 2004. 365 с.
22. Линник О. І. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків : НТУ «ХПІ». 2015. № 26 (1135). С. 147-153.
23. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.03.2013 р. № 433. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>]
24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>].
25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>].
26. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. 2-е вид., перероб, і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. 472 с.
27. Морозов Ю. П. Шляхи підвищення результативності підприємств. ЮНІТАДАНА. 2009. № 1. С. 59-62.
28. Назаренко О.В., Лукаш Р.В. Фінансові результати: сутність та особливості організації бухгалтерського обліку. Інвестиції: практика та досвід. № 22. 2018. С. 19-25
29. Нападівська Л.В. Управлінський облік : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 450 с.
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

- 31.Огійчук М. Ф. Сутність прибутку та підходи до методики його визначення. Економіка АПК. 2009. № 6. С. 31–45.
- 32.Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник. За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7–те вид., перероб. і допов. К. : Алерта, 2016. 1040 с.
- 33.Павловська О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємств. Фінанси України. 2007. № 11. С. 54-60.
- 34.Панченко І.А. Внутрішня звітність про фінансові результати діяльності у фор-маті запитів користувачів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Вип. 2 (23). 2012. С. 253-261.
- 35.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
- 36.Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення: 22.11.2022).
- 37.Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. К.: КНЕУ, 2000. 528 с.
- 38.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р., № 290. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 39.Приказюк О.В. Методика оцінки рентабельності підприємства. Облік і фінанси АПК. 2006. № 5 С. 100-105.
- 40.Приходько І.П. Облікова політика сучасного підприємства: теоретичні аспекти формування. Економіка та держава. травень 2013. № 5. С.73-77.
- 41.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 42.Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток». Наказ Міністерства фінансів України № 353 від 28.12.00 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0047-01>].
- 43.Прокопа І. В. Структура сучасного аграрного виробництва в Україні: соціоекономічний та організаційний аспекти. Агроінком. 2012. № 7-9. С. 24-31.]
- 44.Пуцентейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. № 1. 2015. С. 168 – 174.
- 45.Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Інноваційна економіка. 2015. № 3 (58). С. 228–233.
- 46.Пуцентейло П.Р. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. Інноваційна економіка 2018. №5-6. С. 23-29.
- 47.Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. Інноваційна економіка. 2012. № 7. С.15-23.
- 48.Свірідова С.С., Пожар О.О. Оцінка факторів впливу на рентабельність підприємства. Молодий вчений. 2014. № 11(14). С. 93- 96.

- 49.Сук Л. Склад та класифікація витрат на підприємствах. Бухгалтерія в сільському господарстві. 2007. № 20. С. 46–49.
- 50.Ткаченко Т. П. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2014. № 11. С. 192-197.
- 51.Файфер Б. Удвойте ваши прибыли. М. : ЮНИТИ, 2015. 189 с.
- 52.Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: підручник. К. 2012. 341 с.